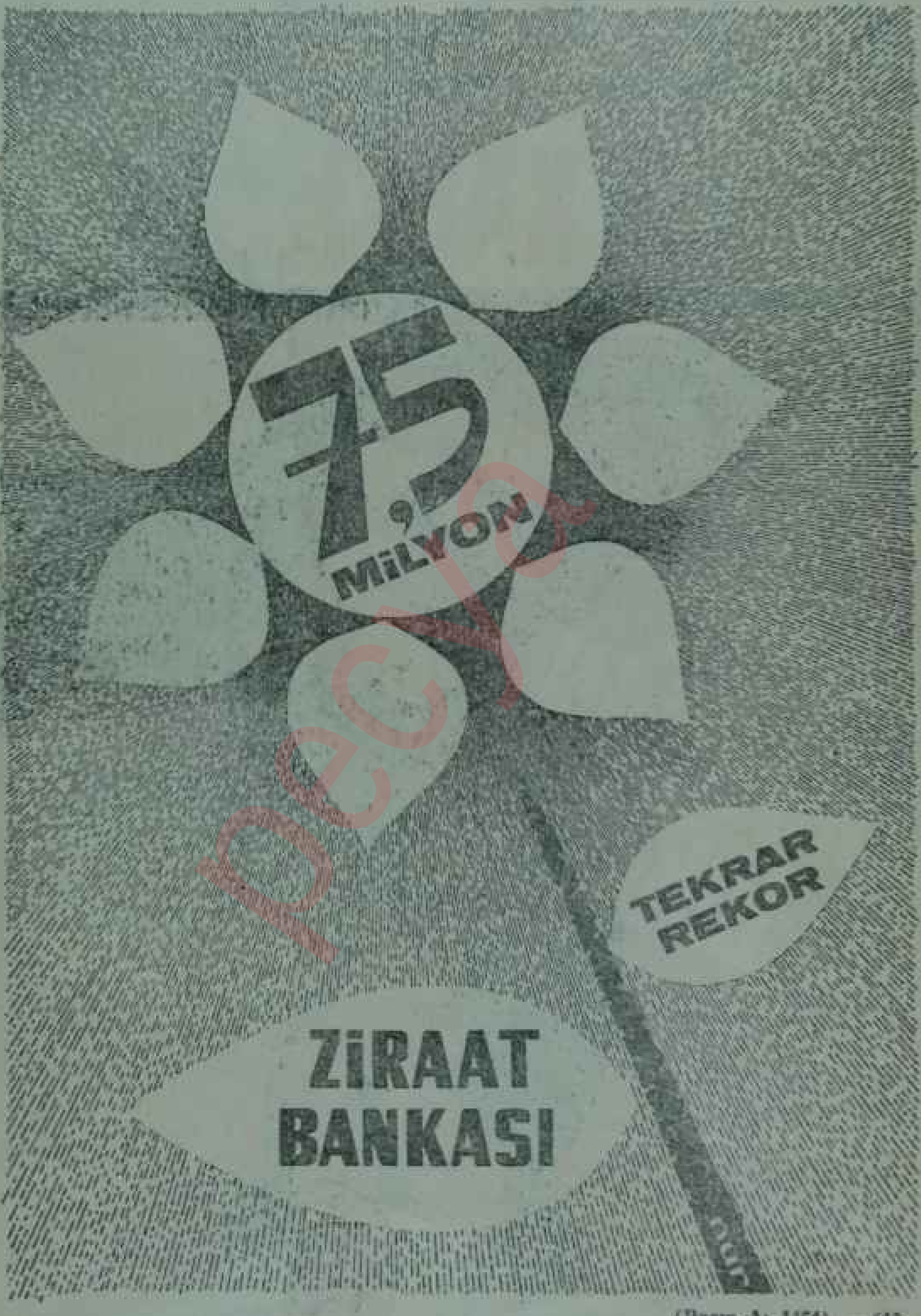
SAYI : 595
13 KASIM 1965
FİATI : 125 KURUŞ

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE DERGİSİ

TÜRKİYEYE KARŞI

7,5
MİLYON
TEKRAR
REKOR
ZİRAAT
BANKASI

Şimdiye kadar memleketimizde yapılamıyan bir kumaş

Çok cazip desenler... 'Mohair'in tabii parlaklığı sayesinde canlı renkler... Alpakalara has ütü tutma üstünlüğü... Yazlıklar kadar rahat ettiren, kışlıklar kadar sıcak tutan ve herkesin sırtında bulunmayan bir kumaştan elbise giyme zevki...

Altınyıldız Avrupada Aranan Yerli Kumaşlar

(Manajans 1639) — 624

Cilt: XXXIV Yıl: 12 Sayı: 595

SAHİBİ VE BAŞYAZARI:
Metin Toker

YAZI İŞLERİ
VE MÜESSESE MÜDÜRÜ
Tacettin Tezer

BU SAYIDA YAZI KURULU :

İÇ HABERLER KISMI: Kurtul Altuğ, Teoman Erel, Okay Göçer, Egemen Bostancı (İstanbul) — DIŞ HABERLER KISMI: T. Kemal — İKTİSAT: Mehmet Tuğrul — MAGAZİN KISMI: Jale Candan, Tuli Sezgin. Hüseyin Korkmazgil — TİYATRO Naciye Fevzi, Lütfi Ay — SİNEMA: Nijat Özön.

KAPAK KOMPOZİSYONU

SAN Organizasyon
Erkal Yavi

KAPAK KLİŞESİ
Hüner Klişe - İstanbul

KAPAK BASKISI
Rüzgârlı Matbaa

FOTOĞRAF
T.H.A.
Erdoğan Çiftler

KLİŞE
Hürriyet Klişehanesi
Birlik Klişe Atölyesi

ABONE ŞARTLARI

3 aylık	(12 nüsha)	12.50 lira
6 aylık	(25 nüsha)	25.00 lira
1 senelik	(52 nüsha)	50.00 lira

Geçmiş sayılar 250 kuruştur.

İLAN ŞARTLARI

Santimi 20 lira
3 renkli arka kapak 3000 lira

AKİS Basın Ahlâk Yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

DİZİLDİĞİ YER
Rüzgârlı Matbaa

BASILDIĞI YER
Hürriyet Matbaası
Ankara

BASILDIĞI TARİH
10.11.1965

AKİS

HAFTALIK AKTÜALITE DERGİSİ
RÜZGARLI SOK. NO:15
ANKARA-TEL : 11 89 92
P.K 582

Kendi Aramızda

Bitirdiğimiz hafta içinde Parlâmentoda, Hükümet Programıyla ilgili müzakereler devam etti. Kulislerde en fazla konuşulan yayın orga» nı, AKİS oldu. Pek çok milletvekili ve senatör -bunların içinde çoğun» luğu İktidar partisi mensupları teşkil etmektedir- bana, AKİS'te yazılanlardım bahsetti. Hele geçen hafta yayınladığımız "Kim Kimdir?" başlıklı yazı pek beğenilmişti. Bir AP'li milletvekili:

"— Bravo size! Bizim ekibimizi bize tanıtmakta pek mahirsiniz" dedi.

AKİS'in bir aktüalite dergisi olduğunu, olaylar inkişaf ettikçe ve pek çok meselenin içyüzü öğrenilmek istendikçe AKİS'in büyük bir arzuyla arandığını bu sütunlarda çok zaman yazmışımdır. AKİS'in savunduğu fikirlerin muhalefette olduğu şu sırada AKİS belki en parlak anlarını yaşamaktadır. Her yerde AKİS'ten söz açılmakta, gene pek çok kimse AKİS'e kızmakta ve fakat herkes şu gerçeği kabul etmektedir: Her şeyin en doğrusunu, en ilginç yanlarıyla sadece AKİS yazar!.. Bunun arkasından gelen gerçek, ise şudur: Herkes AKİS okuyor!..

Bu gerçeğin en güzel delilini size bu haftaki AKİS vermektedir. Bilinen bir husustur: İş adamları, reklâmlarını yaptırtmak için en çok satılan, en çok tutulan yayın organlarını seçerler. Türkiyede çıkan en yüksek tirajlı gazeteler, en çok ilân basan yayın organlarıdır. AKİS bu hafta sekiz sayfalık bir ilân ilâvesiyle çıkmaktadır. İlân ve reklâm sahiplerinin AKİS'e gösterdikleri teveccühe teşekkür ederiz. İlân servisimiz haftanın başındaki gün bize ilân durumunu getirince, şu iki noktaya bilhassa dikkat ettik: Önce, AKİS'in birkaç haftadır ilgiyle izlenen münderecatından fedakârlık etmemek; sonra da, ilân ve reklâm sahiplerini memnun edecek şekilde ilânları yayınlamak... Sanırım, elinizde tuttuğunuz AKİS, bu iki meseleyi de mevcut imkânlarıyla halletmiştir.

Bu hafta size gerçekten ilginç bir yazı sunuyoruz: "Muhalefetin Ağır Topları". Parlâmentoda Muhalefetin ağır topları kimlerdir? Bu şahısların özellikleri nelerdir, kişiliklerinin derecesi nedir? Bu soruların cevaplarım, "Muhalefetin Ağır Topları" başlıklı yazıda bulacaksınız.

Fakat asıl bomba gibi patlayacak yazı, bu hafta derginin baş tarafına aldığımız "Kalkınma" başlıklı yazıdır. Türkiyeye karşı hazırlanan bir komployu kamuoyuna duyurmak ve ilgililere dikkatlerini o noktaya yöneltmelerini tavsiye etmekle memleketimize faydalı olduğumuza kanlyiz. Geçmişte denenmiş bir takım oyunların o oyunları hazırlayanları nerelere götürdüğünü bir kere daha hatırlatmayı büyük bir görev sayıyoruz.

Saygılarımızla

Kurtul Altuğ

AKİS

Cilt: XXXIV Sayı 595 13 Kasım 1965 Yıl: 12

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

İKTİSADİ VE MALİ SAHADA

Kalkınma

Dostlardan haberler!

(Kapaktaki Plân)

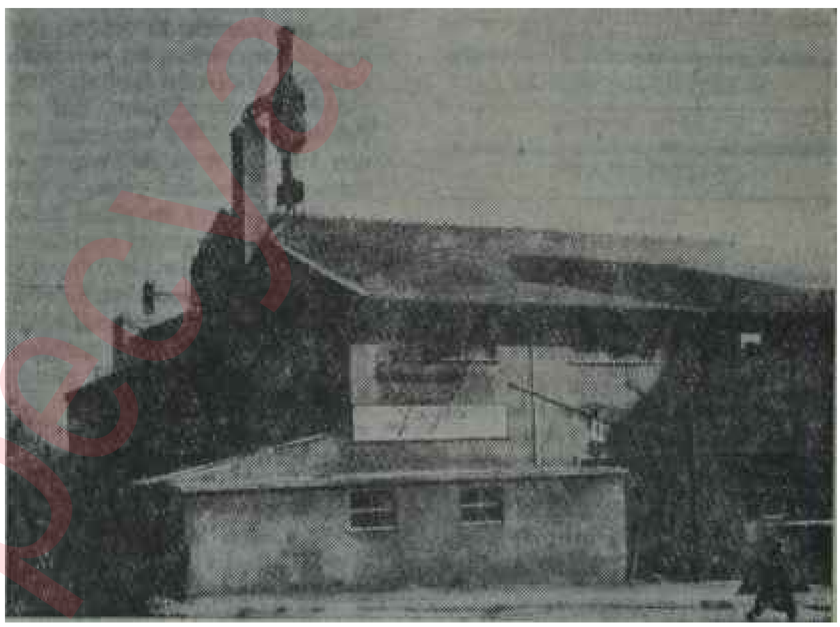
Bundan yedi ay kadar önce, Türkiyeye Paris ten bir heyet geldi. Heyet, günün modasına uygun olarak, harflerden müteşekkil bir isim taşıyordu: B.I.A.C. Grupu. Bu grup, ismi gene harfli bir daha meşhur teşekküle bağlıydı: O.E.C.D. Bütün bunların türkçesi, Avrupa İktisadî İşbirliği Teşkilâtının nezdinde bu teşkilâta dahil memleketler sanayicilerinin bir temsilci grupunun bulunduğu ve Türkiyeye, bundan yedi ay önce bunların geldiğidir.

Ziyaret, B.I.A.C. Grupunun Türkiyeye ilk gelişi değildi. İsmet İnönünün II. ve III. Hükümetleri zamanında da Avrupanın bu muteber iş adamları Ankaraya gelmişler, Türkiyenin durumunu ve imkânlarını incelemişlerdi. Maliye Bakanlığında, Devlet Plânlama Teşkilâtın'da tetkikler yapmışlar, temaslarda bulunmuşlar, fikirlerini söylemişlerdi.

B.I.A.C. Grupunun yedi ay önceki ziyareti, bunlardan farklı bir hava taşıdı. Avrupalı iş adamları, bu defa, ancak eşi şark memleketlerinde görülen, krallara lâyık bir ağırlama buldular. Kendilerini devrin Başbakan Yardımcısı Süleyman Demirel ve "en yakın mesai arkadaşları" kabul ettiler. Bu "en yakın mesaî arkadaşları" Türkiyenin ekonomik ve sosyal bakımdan kilit mevkilerini ellerinde tutuyorlardı. Bunlar, Ticaretteki Zeren, Sanayideki Erdem ve Tabiî Kaynaklardaki Turguttu. B.I.A.C. Grupu üyeleri, bunlara ilâveten Maliye Bakam İhsan Gürsanı da gördüler. Fakat ona, ötekilere kaldıkları gibi hayran kalmadılar. "Genç Demirel Ekibi"ne bayılmışlardı. O ne anlayıştı, o ne mükemmel görüştü, o ne idealizmdi.. Zaten, sadece bu defa gösterilen itibar, ağırlamadaki şatafat ve nezaket iş adamlarına Türkiyede yeni bir havanın estiğini hissettirdi.

Eskiyle fark

Sahiden de, B.I.A.C. Grupu, II. ve III. İnönü Hükümetleri zamanında Türkiyeye geldiklerinde hemen hiç ilgi görmemişler, aksine, istiskal bile edilmişlerdir. Bunun sebebi, İnönü Hükümetlerinin iş çevrelerine, yabancı sermayeye, yahut dış kredi kaynaklarına önem vermemesi değildir. B.I.A.C. Grupunun fikir ve tasavvurları öyledir ki, bunlar İnönü Hükümetleri tarafından ciddiye bile alınmamıştır. Heyet 27 Mayıstan bu yana özel sektörden -tabii, yabancı şirketler de dahil- alınan vergileri gasp olarak nitelemiş ve bunların iadesini istemiştir. Heyet, dış kredilerin özel sektöre verilmesini ve dış yardımın devletten devlete değil, Türkiye devletinin borçlanması karşılığı özel sektörden özel sektöre olmasını tavsiye etmiştir. Heyet, devletin bütün iktisadî faaliyetlerden vazgeçmesini öngörmüştür. Heyet, projelerin Devlet Plânlama Teşkilâtı tarafından değil, kendileri tarafından hazırlanmasına talip olmuştur. II. ve III. İnönü Hükümetleri bunların üzerinde bile durmadıklarından dolayı B.I.A.C. Grupu Patisten nasıl gelmişse Parise öyle dönmüştür.

Özel sektöre ait bir fabrika

Gökten altın yağacak

Grup, Türkiyede yeni bir iktidarın kurulduğunu düşünerek yedi ay önceki ziyaretini yaptı. Temaslarda, fikir ve tavsiyelerinden bir şey değiştirmediğini hemen belli etti. Aynı prensipleri savunuyorlardı. Fakat bu sefer karşılarında buldukları "dinamik ekip"in de eş prensiplere inandığım farketmek **B.IA.C.**

Benim 21 yaşımın güzel günleri!.

Metin TOKER

Memleketin kıymetli evlâdı Süleyman Demirele karşı, bugünlerde, minnet ve şükran hisleriyle dolu olduğumu itiraf etmek isterim. Başbakan, gözlerimin önünde bir pencere açtı ve ben, belki başkalarının nurlu ufuklar gördüğü bu pencereden bundan yirmi yıl evvelki hayatımı seyretmek imkânını buldum. İnsanın, sadece 21 yaşında olduğu günleri hatırlaması o kadar tatlı ve öyle renkli oluyor ki..

Bundan yirmi yıl evvel Cumhuriyette çalışıyordum. Liseyi bitireli iki, üç sene olmuştu. Edebiyat Fakültesinin de bir talebesiydim. Çok partili hayat başlamıştı. Memleket tek dereceli ilk seçimlere hazırlanıyordu. Liderler yurtiçi seyahatler yapıyorlardı. Ben bu seyahatlerin ekserisinde D.P. Genel Başkanı Celâl Bayarın yanında dolaştım. Memleketin meselelerini, memleketin dertlerini, bunların çarelerini ne kadar güzel anlatıyordu. Her şeyi nasıl iyi biliyordu. Devletçilikten vazgeçip kendimizi özel sektörün, serbest teşebbüsün, müdahalesiz rekabetin eline terkettiğimizde her şey halledilecekti. Celâl Bayar bütün iktisadi devlet teşekküllerini vatandaşlara devredecekti. Hisse senetleri çıkarılacaktı ve bunlar herkese satılacaktı. Sermaye piyasası böyle kurulunca donmuş tasarruflar iş hayatına girecekti. Birkaç kuruşu olan kadını, emekli albayı, köşebaşındaki bakkalı, bir bankada küçük bir hesaba malik herkesi, Celâl Bayar, memleketin kendi çapında bir iş adamı haline getiriyordu.

Celâl Bayar bunları anlatırken onun etrafını alırdık, çoğu iş adamlarından müteşekkil çevre ağızının suyu akarak, ben, 21 yaşındaki edebiyat talebesi, kurtarılacak olan memleketin hayalinin heyecanıyla dolu olarak dinlerdik, dinlerdik, dinlerdik..

Ben siyasal bilgiler tahsilini daha sonraları, Edebiyat Fakültesi bittiğinde yaptım. Bir iktisat ilminin varlığını, kulaktan dolma bilgiyle iktisadi ve sosyal meselelere hal çarelerinin çok çabuk ve kolay bulunduğunu, fakat bunlar o ilme aykırı oldu mu hepsinin muallâkta kaldığım o zaman, yavaş yavaş, okuyarak ve görerek öğrendim. D.P. o sıralarda iktidara geldi. Dünyanın, amerikan yardımı konusunda, altın devri yaşamıyordu. "Bırakınız yapsın, bırakınız geçsin" felsefesi bir kaç bolluk yılından sonra sıkıntı, yokluk getirdi ve Türkiye bu asrı aşıp gelecek asır için de borçlandı. Dünyada bize borç veren kalmayınca, "ariyereler" denilen keşifle zoraki alacaklılar bulundu. Hiç bir İktisadi Devlet Teşekkülü fertlere devredilmedi. Devredilemedi. Ama bunlar sermayesiz fertlerle ortak ettirilip mahallelerdeki milyonerler yetiştirildi. DP. liberal ekonomiden her gün biraz daha devletçiliğe kaydı. Tâ, Milli Korunma Kanununa kadar..

Ve bir gün iflâs gelip, kapımızı çaldı.

Demirel Hükümetinin programında bir korkunç cümlenin bulunduğu, bu metni dikkatli okuyan kimsenin gözünden kaçmış olamaz. Yeni İktidarın nazarında, 1960 ile 1965 arası "heba olmuş beş yıl"dır. Demirel Hükümetinin bununla söylemek istediği, şimdi, 1960 öncesinin "iyi değerlendirilmiş yıllar"ına derhal ve süratle avdet edileceğidir.

Siyasi Rejim bakımından 1960 öncesine dönülebileceğini sanan veya hayâl edenler var mıdır, bilinmez. Her halde vardır. Ama buna kimsenin kudreti yetmez. Memleketin bütün sağlam kuvvetlerinin bekçilik ettiği Anayasa böyle heveslerin sahiplerini kıskıvrak bağlayıp hareketsiz hale getirmiştir. Gene bir iktidar çıkıp bir Parlâmento Çoğunluğu ile her şeyi yapmaya çalışacak, İspat Hakkını kaldırıp yerine Görülen Lüzum prensibini koyacak, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri hürriyetini sağlayan kanunu Toplantı ve Gösteri Yürüyüşlerini yasaklayan kanunla değiştirecek, 27 Mayıs Tasarruflarına el sürebilecek, bunların hiç birinin imkânı yoktur.

Bir defa, imkanı yoktur. İkincisi, bugünkü iktidara hâkim bulunan Demirel Zihniyetinin ve onun arkasındaki çevrelerin yabancı ve yerli büyük iş çevreleri- bu taraklarda bir bezi mevcut değildir. Esas hedef devleti bir Jandarma Devlet haline getirmek, memleketin ekonomik ve sosyal gelişmesini serbest rekabetin, yani yabancı ve yerli özel sektörün eline bırakmaktır. Devlet, servetlerin nasıl kazanıldığıyla ilgili olmayacaktır. Bu bir şahsi kabiliyet, meharet, baht veya bilgi meselesidir. Devletin görevi serveti korumak, mülkiyet hakkını korumak, asayişi korumak, sermayeye güven vermek"' İktisadî Devlet Teşekkülleri artık bu sefer fertlere devredilecektir. Hisse senetleri artık bu sefer küçük tasarruf sahibi herkesi bir büyük işletmenin ortağı yapacaktır ve yerli özel sektör, sermaye piyasası k^nıluncaya kadar sermaye sıkıntısını, devletin borçIanması suretiyle gelecek yabancı özel sektörün sermayesiyle telâfi edecektir. Bu iki özel sektör, servet edinenin ne servet edindiği ve ne vergi verdiği hiç kimse tarafından bilinmeksizin, elele, türk yurdunu, türk halkını, tamamen hasbî şekilde kalkındıracaktır.

Ben 21 yaşında, Celâl Bayarı kalbim heyecan dolu dinlerken bir mazeretim vardı: Benim gözümün önünde bir "Celâl Bayar Tecrübesi" yoktu.

Şimdi ben, "Süleyman Demirel Tecrübesi"ni nasıl sessiz beklerim ve kim bana "Canım, Demirel Hükümetinin daha hiç bir icraatı yok, niçin bu vaziyeti alıyorsun" demek hakkına sahiptir?

XX. Asırdan sonra XXI. Asırı da aşıp XXII. Asır için borçlandığımızda, vaziyet almakta biraz gecikmiş sayılmayız mı acaba?

Âtâtürkü anarken

Kemâl Atatürk
Benzersiz adam

Büyük Atatürkü gene, ölümünün bir yıldönümünde anıyoruz. Milli Kurtuluşumuzun Başkomutanı bugün, birbirine en zıtları dahil, bütün cereyanların bayrağı ve temsilcisi gibi gösterilmek kaderiyle başbaşadır. Bunun sebebi, onun sağlığında ve ölümünden sonra, Atatürkçülüğün ne olduğunun tâyin ve tarif edilememesidir. Atatürkçülükte herkes kendine göre bir şey bulmakta ve sadece onu "İşte Atatürkçülük budur" diye göstermektedir.

Atatürkçülük tayin ve tarif edilebilir mi?

Ölümünün 27. yılında, sorulacak olan sual budur.

Atatürkçülük, elbette ki yuvarlak bir cümleyle ifade edilebilir. Nitekim edilmektedir de. Kimine göre "Lâiklik disiplini altında birleşmektir", kimine göre "Sınıfsız toplumun gerçekleşmesidir", kimine göre "Ortaçağ hurafeciliğine karşı akılcılık ve medeniyetçiliktir". Ama bütün bunlar, Atatürkçülük kelimesinin müsait olduğundan daha az "her tarafa çekilmeye müsait tefsirler" değildir.

Gerçek şudur ki Atatürkçülüğün, üzerinde herkesin mutabık kalacağı bir tarifi olmamıştır ve olmayacaktır. Zira Atatürk, hayatı boyunca, bütün usta devlet ve siyaset adamları, bütün büyük kurtarıcılar gibi, şartların icabını yapmış, ne katı bir doktriner, ne kitabi bir teorisyen olmuştur. Atatürkün ilk hedefi vatanı kurtarmaktır. Vatanı kurtarmak için her şeyi yapmıştır. Atatürkün ikinci hedefi Türkiyeyi batılılaştırmaktır. Türkiyeyi batılılaştırmak için her şeyi yapmıştır.

Şimdi 19191ann ve 1925lerin Atatürkü sağ olsaydı Atatürkçülüğün tarifiyle uğraşmaz, 1 9 6 5 Türkiyesinin hedefini tesbit eder ve onu gerçekleştirmek için her şeyi yapardı.

Kendisinden alacağımız örnek bu olmalıdır.

Grupu için tatlı bir sürpriz oldu. Demirelin ve en yakın mesai arkadaşlarının ağızından bal akıyordu. Evet, kendileri de Türkiyenin kalkınmasının ancak özel sektör eliyle olabileceğini düşünüyorlar ve yabancı özel sektöre Türkiyenin kapılarım açmak niyetini taşıyorlardı.

Ancak, B.I.A.C. grupunu bir başka ve bu sefer t adsız sürpriz daha bekliyordu. Devlet Plânlama Teşkilâtının ve Maliye Bakanlığının teknik personeli bu yaman iş adamlarına karşı çok sert bir tepki gösterdi. Bu tepkinin, iş adamlarının devlet adamlarından gördükleri yüzle hiç bir ilgisi yoktu. Plânlama ve Bakanlık, B.I.A.C. Grupunun tekliflerinin İnönü Hükümetleri tarafından ciddiye alınmayacağından emin bulundukları için eski ziyaretlerde yüksek itiraz sesleri çıkartmamışlar, fazla aldırış etmemişlerdi. Teknisyenler bu sefer, Demirel ile en yakın mesai arkadaşlarının tutumunu şüpheli bulduklarından ikaz görevlerini büyük bir dikkatle yaptılar. Bir plânlama teknisyeni, B.I.A.C.'ın tekliflerini "millî istiklâlimizle bağdaşamaz" diye ilân etmekten çekinmedi.

Bunun üzerine sanayiciler, Türkiyede "güzel günler"in gelebileceği ümidi, fakat henüz, Ürgüplü Hükümetinin de kendi tasavvurlarına yatmayacağı inancı ile Parise döndüler ve orada, Türkiyede bir AP iktidarı kurulursa tatbik edecekleri plânın hazırlığına giriştiler.

Paristen yükselen ses

İş adamlarının ilk çalışmaları kendi hükümetleri üzerinde oldu. Türk temsilcileri Konsorsiyomun havasında bir değişiklik sezinlemekte gecikmediler. Konsorsiyom, tıpkı B.I.A.C. Grupu gibi, yardımların özel sektöre kaydırılmasını tavsiye ediyor, devletten devlete krediden fazla yabancı sermaye yatrımı sağlamaktan bahşediyordu. Üstelik, taahhüt edilen krediler de gecikiyordu ve konsorsiyom bunu "türklerin proje hazırlamaktaki acemilikleri ve yavaşlıkları"na bağlıyordu. Bununla demek istenilen şuydu: Sizin projelerinizi de biz hazırlasak, bakınız işleriniz ne kadar süratli yürür!

Aslında, Türkiyeyi kalkındıracak olan Konsorsiyom, bu arada kendi iş çevrelerini de kalkındırmayı hiç bir zaman bir hedef olarak gözden uzak tutmamış, bunu temin için elinden geleni daima yapmıştır. Unutulmamalıdır ki Konsorsiyom devletleri önceleri, Türkiyenin yüzde 7 bir hızla kalkınmasını doğru ve gerçekçi bulmadıklarını söylemişlerdir. Uzun tartışmalarla dolu görüşmelerin sonunda bu noktaya gel diklerinde iki yıl çoktan geçmişti. Konsorsiyumun bu noktaya gelmesi, bu esasa göre Türkiyenin istediği program kredilerini taahhüt etmesi ancak Melenin Maliye Bakanlığının son günlerinde gerçekleşmiştir. Durumun iyileşmeye yüz tuttuğu 1964 yılı sonunda bile, Konsorsiyom kredilerinin veriliş tarzı, eski isteklerin izlerini hep taşımıştır, Türkiyenin sanayileşmesini devlet eliyle değil, iç ve dış özel sermaye eliyle yapılması gereken bir iş olarak gören Konsorsiyom ülkeleri, Kalkınma Plânında öngörülen ve özel sektörümüzün yapamıyacağı, gücünün yetmeyeceği temel sanayi projelerine kredi vermemişlerdir. Devlet Plânlama Teşkilâtının hesaplarına göre, temel sanayi projeleri için Konsorsiyomdan istenen ve Konsorsiyom ülkeleri tarafından

taahhüt edilen dış kredilerden 1964 yılı içinde yararlanma oranımız, 1964 yılı için bize söz verilen miktarın yetmişte biridir. Plânlama yetkilileri, temel sanayi projelerindeki aksamaların başlıca sebebinin "türklerin proje hazırlamaktaki acemilikleri" değil, kredi taahhütlerindeki gecikme olduğunu belirtmişlerdir.

Bunlardan biri bu hafta şöyle dedi:

"— Gecikmenin sebebi, gelişmiş ülkelerin devlet eliyle sanayi kurulmasına karşı olmalarıdır. Halbuki sanayileşmemiz için devlet eliyle bu işin yapılması şarttır. Yerli sermayenin gücü yetersizdir. Konsorsiyom ülkelerinin istediği gibi, bu ülkelerin şirketleriyle bizimkilerin ortaklaşa sanayi kurmaları bahis konusu olamaz. Bir kere, Plânda kabul edilen bir çok sanayi özel sermaye için masraflıdır ve rantabl olmadığı için ilgi çekici değildir. Ayrıca, sanayimizin milli bir sanayi olması için, temel sanayi dallarının devlet elinde olması -hiç olmazsa yeter güçte bir özel sermaye gelişinceye kadar şarttır."

Hayırlı tavsiyeler

"Meşhur Grupun kendi devletleri üzerindeki tesirleri ve onların verdikleri "Müjde! Türkiyede yeni bir iktidar bizim prensiplerimizin iktidarı olarak kurulabilir" haberi üzerine Konsorsiyomda hava bu şekilde değişirken B.I.A.C.'cılar Türkiye intibalarını ve Türkiyeye tavsiyelerini bir raporda yayınladılar.

Bu rapor eldedir. Zira raporu bizim özel sektörün resmi temsilçisi, Odalar Birliği, "Bakınız, yabancılar da ne diyor.." diye yayınlamıştır ve akıllı B.I.A.C.'cıların bir parmak bal çalar gibi raporlarının başına kondurdukları "Türkiyeye yapılan yardımlar arttırılmalıdır" cümlesi öteki taleplere paravana olmaktadır. Zira rapor, özetle şöyle devam etmektedir:

"Türkiyeye yapılan yardımlar arttırılmalıdır. Ancak yardımlardan, daha çok özel sektör yararlanmalıdır. Ayrıca, sermayeye güvenlik vermek için devlet sektörünün sınırları iyice çizilmelidir. Devlet 'iş (etmelerinin özel sektöre devri yoluna gidilmelidir.."

B.I.A.C 'cılar, başta Demirel olmak üzere Zeren, Erdem vs Turgutu övdükten sonra -Demirelin bu aynı zevatı Türkiyenin ekonomik ve sosyal kilit noktalarında tutmakta gösterdiği dikkat gözden kaçırılmamalıdır- şunları tavsiye etmektedirler:

"Şimdiki hükümetin -yani IV. Koalisyon Hükümetinin- tutumu bizim için umut ve cesaret verici olmuştur. Maden kanunu, sermaye piyasası, yergi kolaylıkları sağlayan kanunlar çıkarılmalıdır. Yabancı sermayeyi teşvik komitesi tarafından, ülkeye gelecek yabancı sermaye üzerinde yapılacak denetlemeler hafifletilmelidir. Komite, Başbakan Yardımcısı Demirele bağlanmalı, komitede özel sektör daha geniş şekilde temsil edilmelidir,-"

Türkiye bu tavsiyeleri, bu hafta, Demirel Hükümetinin taahhütleri olarak Hükümet Programında okumuştur. Demirelin, bir Başbakan Yardımcısı kullanmaksızın bütün bu işleri, bizzat kendi idaresine alması da sebepsiz değildir.

Sistem kuruluyor

Şimdi, bir taraftan Paristeki, diğer taraftan bizdeki bazı çevreler dış kredilere devletin kefil olmasını, bu esasın devam etmesini, fakat bundan böyle devletin kefil olduğu dış kredilerden özel sektörün yararlandırılmasını, içerdeki özel sermaye ile yabancı özel sermayenin kardeş sayılmasını -Hükümetin petrol politikası konusunda çok veciz bir ifade ile belirttiği gibi- ve eşit muamele görmesini istemektedirler. Yabancı Sermaye Komitesi dinamik Demirele bağlanacaktır. Komite seri kararlar verecek, Türkiyeye gelecek olan yabancı sermayenin Türkiyeye ne maliyetle geldiği pek ince elenip sık dokunmayacaktır. Asıl maksat, yabancı sermayenin mümkün olduğu kadar çok gelmesi olacaktır. Bu maksadın hiçbir zaman ana maksat olmaktan çıkmaması için de kalkınmanın özel, sektör eliyle yapılması, devletin iktisadi alanlardan geri çekilmesi sağlanacaktır. Plân yeniden düzenlenecek, B.I.A.C.'cıların belirttikleri gibi, madencilik ve turizm başa alınacaktır. Krediler yön ve mahiyet değiştirince kredilerin işleyiş mekanizması da değişecek ve Türkiyenin dış kredilerini yönetmek için, borç veren ülkelerden gelecek yetkililerle türk görevlilerin katılacağı bir karma kurul teşkil olunacaktır.

Bu ana isteklerin kıyısında köşesinde serpiştirilmiş duran bazı tâli istekler de bulunmaktadır. Bunlara göre yerli ve yabancı sermaye tesisleri kuruluşlarından itibaren en az beş yıl vergi vermeyecekler, ham madde ve temel madde ithallerinde düşük ithal vergisi ve resmi ödeyecekler, ucuz faizli, uzun süreli bol iç kredi bulabileceklerdir.

Plancılar "Plan Çalışması" yapıyorlar

"Aman, sis zahmet edip yorulmayın!"

"Kalpten kalbe yol vardır!,,

Türkiyede, 1961'den sonra beliren ihtilâlci cereyanlarda bu hevesin şampiyonlarını en ziyade hararetle tutmuş, hareketin fikriyatçılığı rolüne çıkmış, teşebbüsün felsefesini yapmış, hazırlık toplantılarına bile katılmış bir takım kimselerin bugün kopkoyu birer AP taraflısı olmalarının, ilk bakışta şaşırtıcı, bir tarafı vardır. Fakat aslında bu, eşyanın tabiatına son derece uygun bir davranıştır. İnsanı yanıltan, o sergüzeştin AP bahane diye gösterilerek teşvik edilmiş olması, tahriklerin AP etrafında yürütülmesidir. Şimdi, bir askerî macerayla elde edilebileceği sanılan maddî ve manevî çıkarların AP tarafından sağlanacağı ümidi doğunca, sırtlarında yumurta küfesi taşımayanlar dönüşlerini fütursuzca yapıvermişlerdir.

Hiç bir rejim altında memleketler, temeli otoriter sistem olan bir askerî idare içinde olduğundan daha rahat ve daha iyi yağma edilmemiştir. Güney Amerika bunun klâsik örneğidir. Burada bir askerî şef, yerli ve yabancı sermayenin desteğiyle ve onun hizmetkârlarının yarattıkları havayla iktidarı bir darbe sonucu almakta, bir nüfuz ticareti devri hemen açılmakta, bol ve kontrolsuz, dışarıya aktarılması kabil kazançlar kasaları doldurmaya başlamakta, devir şefin kudreti nisbetinde uzun veya kısa devam etmektedir. Güney Amerika memleketlerindeki her. demokratik devrenin, mutlaka komünistlik ithamıyla ve bir askerî şefin darbesiyle bitmesi, yeni idarenin "kolay kazanç" kapılarım kapamaya mecbur bulunmasının sonucu olmaktadır. Buna karsı çıkarcı çevreler hemen, *"Ooo,* memleket komünizme gidiyor!" diye feryat yükseltmekte, aslında öteki devir yüzünden gerçek bir kuvvet haline gelmiş bulunan militan komünistler de demokratik idareye sahiden sızmış olduklarından hazır bekleyen bir askerî şef geriye dönüşü becermektedir. Tabii, kıtanın büyük devleti de, kendi menfaatini rahat vurgun devirlerinde gördüğünden -kim görmez ki?- plân kolay başarı kazanmaktadır.

Fakat Türkiyenin bir Güney Amerika memleketi olmadığı, talihsiz iki deneme sonucu anlaşılmıştır. İki askerî sergüzeşt teşebbüsünün ikisi de, yanında sadece, bu sefer neye âlet edildiklerini bilmeyen bir genç kütleyi, fakat karşısında Türk Silâhlı Kuvvetlerinin hemen tamamını bulmuştur. Türk Ordusunun bir bedelli ordu değil, bir millî ordu olması Türkiyede temeli otoriter sistem olan bir askerî idarenin kurulmasını hiç bir zaman mümkün kılmamıştır.

Bunun için gözler, o zaman, hemen öteki uca kaymıştır.

Bir sergüzeştçi albayı "Senin gözlerinde Kolağası Mustafa Kemalin gözlerindeki parıltıyı görüyorum" diye deli eden aynı kalemlerin, ona akıl satan aynı profesyonel fikıiyatçıların şimdi sekiz aylık bir politikacıya "Sen İsmet Paşadan da, Menderesten de üstünsün. Sen gerçek İkinci Atatürksün" diye "çengel atma'larına neden şaşmak?

Madalyonun öteki yüzü

Bu hafta, Paris Ankara Mihverinde hazırlanan bu tertiplerden haberli bir yetkili şöyle dedi:

"— AP ve AP ile yola çıkanlar bazı şeyleri unutmuş görünmektedirler. AP'nin bu tutumu ne dış, ne de iç ciddi özel sermaye için aslında güven vericidir. Böyle hallerde böyle memleketlere ancak kap-kaçcı sermaye gelir. AP'nin içerdeki dayanaklarını kırmamak için sosyal reformları bir kenara itmesi, iç ve dış özel sermayeye geniş tâvizler vermesi kefareti kolay kolay ödenmeyecek bir hata olacaktır. Yanlış yoldan işe başlayan ve bir Tâvizler Hükümeti olmak durumunda kalan bu hükümet, kendisini iktidara getiren kuvvetlerin şımarıklılığı yüzünden, belâlardan kurtulamıyacaktır. Tâvizler ağırdır. Bedel çok ağırdır Büyük ve sayısız meseleler içindeki günümüzün Türkiyesi, kendisinden ödemesi istenilen bu bedeli ödeyemeyecek kadar halsizdir. Bedeli çok ağır olan tâvizlerle alınacak dış krediler de Türkiyenin halsizliğini gidermeyecektir. Miktarı ne kadar artarsa artsın, belli bir kalkınma metodundan yoksun kalacak bir Türkiye, doping yapılan atlara dönecek, bir süre sonra iyice elden ayaktan düşecektir. Türkiyenin bu hallere düşürülmesine cesaret edilmesi güç bir iştir.."

Diğer taraftan, Türkiye için ciddi tehlike çanlarının çaldığım farkeden Devlet Plânlama Teşkilâtı bir araştırma yapmıştır.

Plânlamanın bu araştırması, Türkiyede mevcut yabancı sermaye veya yabancı sermaye ortaklığındaki şirketlerin halini göstermektedir. Bunların durumu, AP'nin programında taahhüt edilen yola girecek bir Türkiyenin sanayileşmek yerine mutlu bir "aracılar sınıfı" yaratmaktan öteye gidemiyeceğini ortaya koymuştur.

Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunundan yararlanarak Türkiyeye gelen şirketler tamamen iç pazar için çalışmakta, ihracat yapmamakta, getirdikleri sermayeden çok daha fazla iç sermayeye dayanmakta, millî bankalardan gene sermayesinin kat kat üstünde aldıkları kredilerle yatırım yapmaktadırlar. Şirketler, ana şirketlerinin mallarını ithal etmekte, bunları kullanmakta, bu yüzden bunlarla elde edilen mamüllerin Türkiyede yapılması ile aynı malların ithal edilmesi halinde Türkiye için bir maliyet farkı olmamaktadır. İthalât ikamesi denilen bu durum gittikçe Türkiyenin aleyhine dönmektedir. Bu şirket-

lerin çok büyük bîr kısmı beş-on milyonluk sermaye ile çalışan küçük şirketlerdir. Bu beş-on milyon--uk sermayelere, sadece dışardan gelen yabancı sermaye değil, türk ortakların sermayesi de dahildir. Bu şirketlerden bazıları vergi kaçakçılığı da yapabilmekte ve bunu kılıfına uydurmaktadırlar. Şirketlerin yüzde 95'i anonim şirket olarak görünmekte, böylece düşük vergi vermek hakkı kazanmaktadırlar. Aslında Plânlamanın araştırması göstermektedir ki yabancı sermayeli şirketlerin yüzde 95'i bîr yabancı firma ile bir-iki türk firmasının ortaklığıdır ve anonimlikle, sermaye şirketliği ile uzaktan yakından bir ilgileri yoktur. Araştırmaya giren şirketler içinde, gerçekten anonim şirket özelliğini taşıyan şirket sayısı sadece ikidir. Ankete giren şirketlerin bir özelliği de, "patent hakkı", "know-how" denilen teknik bilgi hakkı yüzünden kazandıkları kâr transfer hakkının çok yüksek olmasıdır.

Kulağa Küpe

Mütevazı Çocuk!

Aydın Yalçın, Demirel Hükümetinin programı için "Türk Mucizesi" demiş.

Aman efendim, estağfurullah!

Asıl "Tük; Mucizesi" zâtıâlinizsiniz..

Bir de projeleri yaparlarsa..

Devlet Plânlama Teşkilâtı, bu durumu bildiğinden dolayıdır ki Pariste ve aynı zamanda amerikan yardım teşkilatı A.L.D.'de beliren "Sizin sektör plânlamanızı ve projelerinizi de biz yapıverelim.." temayülü karşısında dehşete düşmüş haldedir. Plânlama Teşkilâtının Müsteşarı Memduh Aytürün söylediği şudur:

"—Bazı ülkeler ve bazı kuruluşlar bize bedava proje yapmak istemektedirler. Bedava proje yapmak isteyen bu kurumlara karşı dikkatli olmamız gerekmektedir. Aksi takdirde Plânı biz değil, yabancılar yapmış olur. Projeleri kendimiz hazırlarsak bunun başka yararları da olacaktır. Mesela, AID'nin yaptığı bir teklife göre 200 milyon liraya çıkması gereken Elazığ Bakır İşletmesi tesisleri, kendi imkânlarımızla 50 milyon liraya çıkmıştır. Dört misli ucuza çıkan bu tesisin şartlara uygun ve tam randımanla çalıştığını bizzat yerinde gördüm."

Aytürün bu kadar değinmekle yetindiği hikâyenin arkasında, gelişmiş ülkelerdeki bazı büyük sermaye çevrelerinin, Batı İttifakı için bu kadar büyük fedakârlıklara katlanmakta olan Türkiyeden daha ilk çırpıda korkunç kârlar sağlamak arzusu bulunmaktadır. Projeleri yabancılar hazırlayınca, Plânı bizim değil, ileri ülkelerin sermaye çevrelerinin yapacağı bir gerçektir. Bu çevrelerin istediği yönde ve kuvvette bir ekonomik ve sınaî gelişme Türkiye için alternatifi olmayan bir sonuç olacaktır. Bu mekanizma, Türkiyenin bir pazar ve ham madde üreticisi olmaktan çıkmasını önleyecek bir imkân da sağlayacaktır. Ayrıca, her yıl ihracat gelirinin öçte birini dış borç ödemelerine ayıran, kalkınma için yeter yatırım imkânı bulamıyan "Dost Türkiye" de yapılacak yatırımlar -Elâzığ Bakır İşletmelerinde olduğu gibi gerçek maliyetlerinden 4-5 kat pahalıya çıkarılacak, dış borçlanmamız artacak, dış borçlanma ile elde edebildiğimiz dövizlerle daha az sanayi yatıranı yapabileceğiz, yeter bir sanayileşme hızından mahrum kalacağız.

Devlet Planlama Teşkilatının dile getirdiği bu endişeler, bu hafta AP'nin Hükümet Programında haklı görülmedi.

Şimdi, Demirel Türkiyesinin Plânlama Teşkilâtı B.IA.C. olmaktadır.

Memduh Aytür
'Ucuz etin yahnisi"

Millet

Yeni koalisyon!

Bu hafta, yurtta ilgiyle takip edilen "Hükümet Programı Görüşmeleri"nin millete ispat ettiği; Parlâmentoda, AP'nin dışındaki kuvvetlerin AP'ye karşı bir Muhalefet Cephesi halinde bulunduklarıdır Bu, AP'nin yapmak istediklerine karşı memleketin bir emniyet barajı olacaktır. Gerçi AP Meclisteki çoğunluğuyla, kendi adamlarına tam hâkim olursa, bir çok plânını gerçekleştirebilir. Mecliste çoğunlukla, arzulanan bütün kanunlar, önünde sonunda çıkarılabilir. Sistem, Meclis bu avantajı tanımaktadır. Ama AP'nin bütün milletvekilleri'nin topyekün Muhalefet Cepheleri hışmına uğrayacak tedbirleri buna rağmen alması için Genel Başkanlarının arkasında topyekün durmayacağı, AP Grupundaki bazı kıpırdanmalardan anlaşılmaktadır. 'Basiret, AP Grupuna, tahmin edildiğinden daha fazla hâkim olacağa benzemektedir.

Hükümet Programı Görüşmelerinin gösterdiği, Parlâmentoda CHP nin, Tabii Senatörler Grupunun ve Cumhurbaşkanı Kontenjanı Senatörleri Grupunun hemen her konu da aynı görüşe sahip olduktan ve bunların sıkı işbirliği yapacaklarıdır. Bu blok. AP'yi sabote etmek de Sil. onun iyi bulacakları teşebbüslerini desteklemek niyetindedir. Ne katı prensipler, ne kompleksler, ne de özel menfaatler savunuculuğu bu bloku tesir altında tutamayacağından blok. Parlâmentoda görünen bütün bloklardan fazla hareket kabiliyetine sahiptir. MP. YTP. CKMP, ve TİP başka havalarda gözükmüşlerdir. Meselâ AP itidalli ve gerçekçi bir dış politikaya devam etmek isterse Amerikaya karşı tutumundan dolayı TİP'in, Sovyetler Birliğine karşı tutumundan dolayı MP'nin ve CKMP'nin hışmına uğrayabileceği halde CHP ile senatör müttefiklerinin desteğini bulabilir. Buna mukabil AP'nin ekonomik ve sosyal sahadaki projeleri Parlâmentonun içinde bu grupun ve TİP ile CKMP-nin, Parlâmentonun dışında ise çok güçlü kuvvetlerin şiddetli tepkisi, mukavemetiyle karşılaşacaktır. Bu sahalarda AP kendine müttefik olarak sadece MP ile YTP'yi bulacaktır. 27 Mayıs tasarruflarına gelince, onları kaldıracak dolambaçlı tedbirlerin planlanması, evvelâ, AP' lilerden çok bilgili ve tecrübeli CHP parlamenterleri tarafından bozularak, ondan sonra bu tarz niyetler, Karşılarında, bazı AP'lilerin bile bulunacağı bütün Parlâmentoyu göreceklerdir.

Normal durum bu iken, AP'nin, belki seçimlerde muvaffak olduğu için tekrarlamakta fayda gördüğü bir oyunu Mecliste tekrar sahneye koyduğu farkedildi. AP hatipleri CHP'ye "marksist" diye saldırdılar -İnsaf!- ve tabii bu. şiddetli tepki yarattı. AP'liler öteki taraftan TİP sözcülerinin nihayet sükûnetle dinlemeye mecbur oldukları ve amerikanlarla ilgili iddialarını kavga sebebi yaptılar. bu arada CHP'ye de bulaştılar. Bövlece TİP ile CHP'yi yanyana getirdiler. Bundan umdukları, bu iki partiyi "Marksist Cephe" olarak tecrit etmek ve Muhale-

Demirci **müzakereleri izliyor**
"Kabaramazsın kel fatma!"

fetin öteki kanatlarını, vebadan kaçar gibi bu cepheden kaçırmaktı Ama, söyledikleri fasa-fiso ve tutum ları haksız olduğundan AP'nin aldığı netice tamamile aleyhine oldu ve görüşmeler radyoyla verildiğinden AP daha başlan puan kaybetti.

Üstelik, bütün partiler içinde Meclisi bir savaş meydanına çevirmekte en az menfaati bulunan parti de ,İktidar Partisi AP'dir. Bunu unutmak, AP'ye çok pahalıya malotabilir.

Hükümet

Kaptan ve takımı

Geride bıraktığımız haftanın sonunda Cumartesi günü Hükümet Programını görüşmek üzere toplanan Millet Meclisinde oturum açıldıktan sonra Başkan Ferruh Bozbeyli, Dışişleri Bakanının, Kıbrıs konusunda bilgi vermek üzere, gündemdışı söz istediğini, bunun için, görüşmelere başlamadan önce Dışişleri Bakanına söz vereceğini söyledi ve:

"— Buyurun, sayın Dışişleri Bakanı!" diye İhsan Sabri Çağlayangil kürsüye davet etti.

Fakat, Bakanlar Kurulu sıralarının bomboş olduğunu gören milletvekilleri gülmekten kendilerini alamadılar. Çağlayangil geç kalmıştı. Bunun üzerine, Hükümet Programı görüşmelerine başlandı. Başkan, tam CHP Grup sözcüsü Turhan Feyzioğlunu kürsüye davet etmişti ki, önde Demirel olmak üzere, Bakanların koşar adım salona girdikleri görüldü. Bu daha ziyade, bir futbol takımının sahaya çıkışma benziyordu. AP'liler şiddetle alkışlamağa koyuldular. Demirel, çantasını sıranın üzerine fırlattıktan sonra, Bakanlar Kurulu locasının ön sırasındaki yerini aldı ve CHP'nin ağır toplarından Feyzioğlunu dinlemeğe başladı.

İlk anlarda gayet rahat görünmeğe çalışan Demirel, Feyzioğlunun tenkit salvolarına hedef olunca, önce AP'li milletvekillerinin yaptığı gibi gülmeğe, sonra da başını iki elinin arasına alarak düşünmeğe başladı. AP Grupu Feyzioğluna müdahale ettiği zaman gülüyor, tenkitleri önemsemiyormuşcasına başını sallıyor, gülerek iki elini yana açıyordu. Bu arada dikkati çeken bir husus da, çiçeği burnunda Başbakanın, geniş yeşil koltuğunda zaman zaman yayıldığı, bazen de hop oturup hop kalktığı oldu.

Demireli en çok güldüren, MP Grup Sözcüsü .Faruk Önderin yaptığı konuşma oldu. Önder Bölükbaşı tarafından hazırlandığı anlaşılan metni okurken, Demirel kahkahalar atıyor ve, terbiye icabı, eliyle ağzım kapıyor, yanında oturan Cihat Bilgehana birşeyler fısıldıyor, onu da güldürüyordu.

Zoraki tebessüm

Dazar günü saat 15'te başlayan toplantıya, Bakanlar .Kurulu üyeleri gene aynı şekilde ,tek sıra halinde girdiler. Demirel gene öndeydi, Fakat bu defa koşmuyor, gözlerini tavana dikerek yürüyordu. Önceki gün söz istediği ha de toplantıya

«Enerjik Politika>>nın tam da zamanıdır!

İhsan Sabri Çağlayangil
Boyunu görelim

Bu İktidarın da karşısında nâmert bir Muhalefet bulunsaydı, Kıbrıs Olaylarının almış olduğu durum karşısında iğrenç bir gülümsemeyle ellerini uğuşturur ve:

"— Haydi bakalım, işte, enerjik politikanı takip etmen için tam fırsat! Görelim boyunu.." derdi.

Hattâ, namertlikte kâfi derecede ileriyse, bir yandan Türkiyeye dönüp bunu söylerken, bir yandan da "yabancı hamileri" ile kaş-göz oyunlarına girişir ve Hükümeti sabote ederdi.

Şimdi, Türkiyede böyle bir muhalefetin bulunmaması, daha doğrusu Ana Muhalefet Partisinin politika anlayışının bu olmaması AP İktidarı için bir talih eseridir. Bugünkü Muhalefet, İktidar bir acemilik yapsa onu önlemeye çalışır,onu maceraya itmez, onu maceradan alakoymak için elinden geleni yapar. DP İktidarı da tam on yıl bu çeşit bir talihe sahip olmuş, fakat onun kıymetini bitmemiştir. Bunun, dış politikada ne büyük bir kuvvet teşkil ettiğini anlamamıştır. Bunu değerlendiren ve kullanan, sadece Ürgüplü Işık ikilisi olmuştur ve bundan memleket kazanmıştır. Ama Ürgüplü de, Işık da AP için tu-kakadır.

Enerjik Politika!. Haysiyetli Politika!. Bir günde Adaya çıkarsın, Lefkoşenin göbeğine ay-yıldızlı bayrağını dikiverirsin!. Gönderirsin jetlerini Kıbrıs göklerine, Makariosu sakalından tutuşturursun!. Nedir bu pısırık tutum?.

Haydi!

Adam Magosada, tanktı ve tüfekli hücuma geçiyor. Kışın arefesinde türkler kanlı bir tecavüze mâruz bırakılıyor. Belki bir-yeni Noel Katliâmı bu denemeyi takip edecek. Güvenlik Konseyi, fiilen, yaman Dışişleri Bakanı Çağlayangilin emriyle yapılan türk talebine boş vermiştir, Enerjik Politikada, hani bundan evvelki, İktidardan istenilen Enerjik Politikada bu, yaman Dışişleri Bakanının bir New York seyahatinin değil, en azından türk jetlerinin bir Kıbrıs seyahatinin sebebi olmak gerekirdi.

Haydi!

Büyük Allah! Endahtsız atanları iki günde kepaze etmekte üstüne yoktur..

Demirelden

Bu inciler, taraftarları arasında Muhteşem Süleyman diye adlandırılan saygıdeğer Başbakan Süleyman Demirelin, geçen haftanın sonunda Senatoda, Hükümet Programını tenkit edenlere cevap olarak irad ettiği nutuktan derlenmiştir.

"...Bîr defa şunu söyleyeyim ki, Türk milletim seçim meydanlarında bol keseden vaadle aldatmaya, onun şuurunu vaadederek tesir etmeye imkân yoktur! (Sağdan alkış, soldan 'elhaaak doğru' sesleri) Biz ne meydanlarda bol keseden vaadedip geldik, ne de Hükümet Programında bol keseden bir şeyler vaadediyoruz."

"...Buyurdular ki -zannediyorum sayın Koçaş- 100 milyar lira ile dahi böyle bir programın altından kalkılamaz.- Muhterem senatörler, 1 0 0 milyar öyle çok büyük bir para değildir! (Sağdan alkışlar, soldan 'aaaaaaa!' sesleri) Şayet 100 milyar ile altından kalkılabilirse, o zaman program çok realist bir programdır... Nedir 10ü milyar lira? Senede 25 milyar lira.."

"...Biz huzurunuza bir Hükümet Programı getiriyoruz... ve bunun bir sene içinde, iki sene içinde, dört sene içinde gerçekleştirileceği taahhüdü yoktur!"

"...Burada muhtelif hatipler, yabancı sermaye mevzuunda konuştular. Muhterem senatörler, evvelâ size şunu arzedeyim: Bu memleketin ızdıraplarının içerisinden gelen bir insan olarak, bir köylü çocuğu olarak, Anadolunun kavrulmuş toprağının insanı olarak ve bu insanların içerisinden gelen birisi olarak, bu memleketin bir damla alınterini ve bir kör kuruşunu kimseye vermeyiz ve verdirmeyiz. (Sağdan "bravo' sesleri, alkışlar; soldan 'Ereğli Demir Çeliğin Morrison'a delâletinizle ödediği milyonlar ne?' sesleri)

"... Bu toprakların çocuklarının hiçbiri hiç bir menfaatin uşağı olamaz. olmıyacaktır. (Sağdan bravo sesleri, alkışlar) (...) Hiç kimse yabancı sermayeye taraftar değildir. Yabancı sermayenin hayranı var mı bu memlekette? (Sağda sükût, solda gülüşmeler) Yabancının hiç bir şeyine taraftar değiliz. (...) Bu memleketin insanları bir korkunun içinde midirler? Acaba bizi istismar ederler diye bir korku içinde miyiz? Acaba kapitülasyonlar geri gelecek diye bir korku içinde midirler? Muhterem senatörler, niçin böyle bir korkunun içinde olalım? Türk kafası kâfi derecede inkişaf etmemiş midir?"

"...Adalet Partisi yabancı sermaye taraftandır! Kim taraftarı değildir? (Sağda sükût, soldan 'fesuphanallah'sesler!) (...) Kapitülasyonlar geri gelecektir, Türkiye istismar edilecek tir şeklindeki şüphelerin tamamen yersiz ve hiç bir mesnedi bulunmadığını huzurunuzda tekrar etmek isterim.."

"... Vatanı zindan olmaktan çıkaralım diyoruz. İşte, akşam oldu.. Bu saatte Anadolunun üzerinden tayyare ile bir uçtan bir uca uçunuz (soldan 'yoksa yine seçim gezisi mi' sesleri). Kaç yerde ışık göreceksiniz? Ne kadar devam edecek bu? Biz ne diyoruz; büyük bir gönülle geliniz bunun içinden çıkalım.. (...) Gidelim bu gün, Urfa ile Mardin arasındaki 300 bin insan kavrulmaktadır. Kendisi mühim değil, kendisi ve çoluk çocuğu mühim değil, hayvanının içecek suyu yoktur.."

"...Muhterem senatörler, bu işlerin hesabı kitabı vardır. Kaç paraya tekabül ettiği belli. Yalnız bunu sadece devlet gücüyle yapacağımız neticesine gelmeyelim. O, vatandaşın neticesi belli olmayan gücünü de aşılarsanız, hesaba kitaba sığmayan o gücü bir defa seferber ettiğiniz takdirde yapılacak çok şey vardır. İşte burada klâsik iktisat, klâsik plân anlayışından ayrılıyoruz. (Sağdan alkışlar, soldan 'iyi yolculuklar!' sesleri) (...) Bu savaşı yapmadığımız takdirde, istismar edilir duruma gelebiliriz. Yerlisi tarafından, yabancısı tarafından, şusu tarafından, busu tarafından (Soldan 'bir şiş, yağsız tarafından' diye bir ses)"

"...Mücerred hak mefhumunun müdafii olacağız!. ('Yasşaaaa' şeşleri) Bunu derken, 'yapmadık mı şimdiye kadar?' diye bir soru akla gelebilir. Amma tam mânası ile yaptığımız iddia edilemez. Onun için hâlâ 1965 Türkiyesinde bir hukuk devletinin arzusu içinde çırpmıyoruz. (...) Bir suistimal mevzuundan bahsedildi. (Sağdan 'iftiraa' sesleri, soldan gülüşme-

İnciler

ler) Devlet 1965 Türkiyesinde, ki hep 1965'ten bahsediyorum, ne evveli ne sonrası değil. Çünkü beni ilgilendiren 1965 Türkiyesidir. (Sağdan 'bravo' sesleri, alkışlar) Bir gerçektir ki, 1965 Türkiyesinde devleti hiç kimsenin bir yağma kapısı addetmesine imkân yoktur!"

"... Bizim gibi şartlan olan memleketlerde herşeyi hesaplıyarak yapmaya imkân yoktur.."

"...Biz fikirlerimizi savunamıyacak insanlar değiliz. Niçin korkalım Muhalefetten? Bu fikirler bizim muayyen yerlerde oturup icadettiğimiz fikirler değil! (Sağdan, 'doğru, 15 yıl evvel icadedilmişti' sesleri) (...) Hazinenin gelirleri artsın ki, memlekete hizmet götürme imkânları bulalım. Vergi kaynakları bulalım. Vergi kaynaklan bollaşsın ki, daha çok vergi alıp, daha çok iş yapmak yollarını bulalım. Nasıl olacak bu? Bizim anlayışımıza göre servet beyanı bu işe mânidir... (...) Ve bizim, düşüncelerimizden dolayı şunların bunların koruyucusu diye damgalanmamız veya bu şekilde ithamlara mâruz kalmamız tamamen haksızdır. (Sağdan 'bravo' sesleri, alkışlar) (...) Şimdi müteahhitlik meselesine geliyoruz.... Devlet hizmetlerinin en iktisadî şekilde götürülmesinin yolu müteahhitliktir!"

"...Fiyat arttırması, yollardan biridir. Ama en başta denenecek yol değildir. İşte burada işletmecilik işin içine giriyor, (Soldan 'işletilen kim?' sesleri, sağdan alkışlar) sevki idare işin içine giriyor, modern iktisat bilgisi, modern maliye bilgisi işin içine giriyor, plancılık işin içine giriyor. Bunun yanında, muhterem senatörler, bunun yanında da hakikaten çok kaabiliyetli işletmeciler işin-içine giriyor! Bizim teşkil edilen Hükümetimiz, bu memleketin pırlanta gibi çocuklarıdır. Hepsinin liyakat ve ehliyeti vardır."

"... Toprak meselesine gelelim. Nedir bu toprak meselesi? Nasıl bağlamışız kadastro meselesine? Kadastrosu yapılmadan toprak dağıtımı yapabilir misiniz? Yapamazsınız. Kimin toprağını kime vereceksiniz? (...) Şöyle bir görüşün doğru olduğuna kani değilim: Toprak reformu yaparsanız türk köylüsü fukaralıktan kurtulur!. Türkiyenin meselesinin toprak dağıtımı ile hallolduğu gibi bir zehaba kapılmıyalım. (...) Nüfusumuzun büyük bir kısmını sanayie aktarmaya mecburuz. Dışarıdan sermaye ve teknoloji, getirir de Türkiyeyi işsizlikten kurtarırsak fena mı olur? Eğer başka bir yol biliyorsanız, söyleyin! (Sağdan alkışlar, soldan 'bu yolda devam et' sesleri)

"... Şimdi bir de, seçim esnasında bazı partileri başka devletler himaye ediyormuş gibi lâflar söylendi. Bunlar çok tehlikeli, çok yakışıksız sözlerdir. (Soldan 'doğruysa, daha da tehlikeli' sesleri) (...) Allaha çok şükür, büyük devletiz, itibarlı devletiz. ('Sayende' sesleri) Huzurunuza getirdiğimiz Program bu esprinin içinde getirilmiştir ('Belli, belli' sesleri)"

"... Cevaplarımı arzetmiş bulunuyorum. Sabrınızı suistimal ettiğim için özür dilerim (Şiddetli alkışlar ve 'estağfurulllah' sesleri)"

Demirel kürsüde
İçi dolu bir istiridye

geç kaldığından konuşamayan Dış--leri Bakanı Çağlayangilin, Kıbrıs konusunda, çok sayıda arapça kelimeleri biraraya getirerek, irad ettiği nutuktan sonra, TİP Grupu adına Genel Başkan Mehmet Ali Aybar söz aldı. Önceki sözcüleri. mütebessim bir yüzle dinleyen Demirci, Aybar söze başlayınca somurttu ve hemen kaleme kağıda sarıldı. Ancak, yine başım sağa sola sallamaktan, arada bir gülümsemekten ve Cihat Bilgehana bir şeyler anlatmaktan da geri kalmadı. Bir ara Bilgehan, yerinden kalkarak dışarıya çıktı. Yarım saat sonra elinde dosyalar olduğu halde salona girdi ve dosyaları Demirele verdi. Demirel, dosyaları inceledikten sonra Bilgehana gene birşeyler fısıldadı ve gülmeğe başladı.

Demireli bir takım suniliklere zorlayan sebep, 1963 Türkiyesinde sırtına geçirdiği ateşten gömlek olsa gerektir. Bir - iki aylık çalışma sonunda AP Genel Başkam olan ve o zamanki muhalefet partilerinin işbirliğiyle Başbakan Yardımcılığı görevine getirilen, birdenbire de kendini Başbakanlık koltuğunda bulan Demirel, sorumluluğun ağırlığını hissettikçe tedirginlik alâmetleri göstermeğe başlamıştır. Oylarını aldığı kitlenin kendisine büyük vâadler karşılığı bağlandığını bilmektedir, Üstelik Mecliste, hiç de ummadığı çetin bir Muhalefetle karşılaşmıştır. Bütün bunlar, Demireli, yadırganacak tavır ve hareketlere itmektedir.

Hele haftanın başında Pazartesi günü, TİP Grupu adına söz alan Çetin Al tanın konuşması, Demireli iyice tedirgin etti. Başbakan, herhalde sinirinden olacak, yerinde oturamaz hale geldi ve locanın arka sıralarında Oturan Millî Savunma Bakanı Topaloğluna, Bilgehan aracılığıyla bir haber ulaştırdı. Bunun üzerine Topaloğlu, birden ayağa fırladı ve "Yalan söylüyor" diye bağırdı.

27 Mayısın sesi

görüşmelerden sonra Meclisin birinci katındaki Bakanlar Odasının önünde toplanan kalabalık, Demireli bekliyordu. Bekleşenlerin çoğunluğunu AP milletvekilleri teşkil ediyordu. Bir ara, telefon kabinlerinin bulunduğu kısımdaki kapının ününde Tabii Senatör Sami Küçük, Özgün ve sinirli bir halde göründü. Az sonra odanın kapısı açıldı ve önde Demirel olmak üzere, Bakanlar teker teker dışarıya çıktılar. Gözle-

Hasan Işığın Günahları

Hasan Işık
... ismi kaldı *yadigâr*

Demirel Hükümetinin ilânından bu yana, çok kişi, bunun teşekkül tarzının altında yatan "dahiyane sebep"i merak etmiş ve bunu, bildiği, tanıdığı AP çevrelerinden öğrenmek istemiştir. Tabiî en fazla merak edilen, elinin altında bir Hasan Işık varken, Süleyman Demirelin niçin bir İhsan Sabri Çağlayangili seçmiş olduğudur.

İşte. AP'nin IV. Koalisyonun en başarılı Bakanına bulduğu kusurlar:

1 — Hasan Işık, Moskova Büyük Elçiliğini kabul etmemeliydi. Bu suretle, ruslarla yakınlaşma politikasına ister istemez angaje olmuştur.

2 — Hasan Işık, Muhalefet Liderine dış politika konusunda bilgi vermek için yazın İstanbula gittiğinde İnönü kendisini Park Otelde, Menderesin kaldığı dairede kabul etmiştir. Bir Dışişleri Bakanının bu oyuna gelmemesi lâzımdı. -Her halde bu daire artık müze yapılır!

3 — Hasan Işık seçimlerde AP adayı olmak istememiştir. Dışardan bir Dışişleri Bakam getirmek, Türkiyenin en büyük ve en kıymetli insanlarım toplayan partisinde bir Dışişleri Bakanının bulunmadığını gösterirdi. -Bulunanı, meğer, Çağlayangilmiş!-

4 — Hasan Işık, Bakan bulunduğu sırada, imzalayacağı her kararnameyi mutlaka okumak istemiştir. Halbuki yeni hükümet, sımsıkı bir ekip olacaktır.

5 — Hasan Işık, bir görev kabul etmeden, içine gireceği hükümetin dış politikasının ana hatlarını bilmeye kalkışmaktadır.

Eee, insaf canım, artık bu kadar kusurdan sonra da adamı, Muhteşem Süleymanın hükümetinde Dışişleri Bakam yaparlar mı ya?.

rini tavana dikerek yürüyen Demirel, birden, karşısında dimdik duran Sami Küçüğü gördü ve elini uzatmak zorunda kaldı:

"— Merhaba Sami bey! Nasılsınız?"

Aldığı cevap, beklediğinden değişik oldu:

"— Biz de ağzımızın payını aldık, değil mi? Fakat biz o zaman Petrol ve Toprak Reformu gibi meseleleri bilmiyorduk."

Bu sözler üzerine Demirel, alaylı bir ifadeyle şöyle dedi:

"— Ona da cevabımız hazır: Bilmiyordunuz da böyle işlere niçin karıştınız?"

Demirelin bu sözleri, asker politikacı üzerinde şok tesiri yapmıştı. Az önceki mutedil halini kaybederek şu cevabı verdi:

"— Sözlerinize dikkat ediniz! Biz, Petrolü ve Toprak Reformunu bilmiyorduk ama, diğer meseleleri gayet iyi biliyorduk. Bu konuda bir şey söyleyemezsiniz!"

Sami Küçüğü Bakanlar Odasının önüne getiren sebep, az önceki Millet Meclisi toplantısında Program görüşülürken, Demirelin, eski MBK üyelerinden, CHP Tokat milletvekili İrfan Solmazeri ve dolayısiyle MBK'yı suçlayan sözlerini açıklığa kavuşturmaktı.

Eski MBK'cı bu açıklığı buldu.

Kıbrıs

Ört ki ölem

Kıbrısla bir süredir sessiz sessiz uyuyora benzeyen durum, geride bıraktığımız haftanın sonlarına doğru birdenbire yeniden karışıverdi. Magosada rumlarla türkler yeniden karşıkarşıya geldiler, silâhlar patladı ve ölenler, yaralananlar oldu. İşin bizim için acı olan yönlerinden biri, ölenlerle yaralananların hep türkler oluşudur.

Adadan alınan haberlere bakılırsa, yeni karışıldıklar, Kıbrıs ramlarının Magosadaki türk mevzilerini ele geçirmek istemesinden doğmuştur. Gerçi ondan üç gün kadar önce St. Hilarion eteklerinde de ateş sesleri duyulmuş, Bilelle köyüne hakim olan tepelerden otomatik silâhlarla ateş açan rumlar Kırnılı Selçuk Hasan adında bir çiftçiyi vurmuşlar, gene aynı gün. Lefkoşe Türk Kız Lisesi öğretmenlerinden Sami Ramazan da, arkadaşlarıyla Dikomo bölgesindeki Koçero tepelerinde avlanırken ramların ateşine mâruz kalmış, ayağından yaralanmıştır. Fakat bunlar artık Kıbrısta olağan sayılan olaylar olduğu için, fazla yankı uyandırmamıştır. Ancak sıra ramların Magosadaki türk mevzilerini ele geçirmek istemelerine gelince, iş başkalaşıvermiştir.

Magosa, Kıbrısın doğu kıyılarında, ada Osmanlı yönetimi altında iken başkent olan ufak bir şehirdir. Burada yaşayan türkler, çatışmalar başlar başlamaz kendilerini ram saldırılarından korumak için, şehirdeki surların içine çekilmişlerdir. Surların eteklerindeki Sakarya, Karakol ve Baykal mahalleleri de hâlâ türklerin deneti altındadır. Makarios idaresi, uzun bir süredir, Magosa kalesinin türklerin elinde bir fesat ve isyan yuvası haline geldiğini ileri sürerek, burada toplananları dağıtmak için fırsat beklemekteydi. Anlaşılan, Türkiyede hükümet kurulması çalışmalarına rastlayan günleri Makarios, kendisi için, en elverişli harekete geçme zamanı saymış olmalı ki, Kıbrıs anlaşmazlığının Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda görüşülmesine iki hafta kala, ram birliklerini Magosada türklere karşı salıvermiştir.

Rumların giriştikleri saldırı tank, top ve her türlü ağır silâhın desteğiyle yapılmıştır. Bu saldırı sonunda türk semtlerinin etrafı çevrilmiş, türklerin şehre giriş çıkışı yasaklanmış, yapılan çarpışmalar sırasında Ahmet Karadelik adındaki bir gümrük hamalı, sekiz yaşındaki kızı ile eşinin gözleri önünde, vurularak şehit edilmiştir. Ahmet Karadeliğin Sakarya mahallesindeki evine giren rumlar, ellerini kaldırarak teslim olmasına rağmen, adamcağızı otomatik silâhlarla kalbinden vurmuşlardır.

Ele verir talkını

Bütün bu olup bitenler Ankarada duyulur duyulmaz, yeni Hükümet üzerinde bir şok etkisi yapmıştır. Gerçekten de Hükümet, tam i güvenoyu görüşmelerinin öncesinde böyle bir kötü sürprizi hiç beklemiyordu. Üstelik, bu sürprizin Hükümet Programının Kıbrısla ilgili kısımlarının birçok çevrelerde hayal kırıklığı yarattığı bir sıraya rastlaması, Demirci ve arkadaşlarının durumunu daha da güçleştirmiştir.

Muhalefet sıralarında otururlarken o zamanın hükümetlerini yumuşak ve çekingen bir politika izlemekle suçlayanlar, Magosa olayları karşısında, o kadar sözünü ettikleri "enerjik ve aktif" davranışlara girişeceklerine, meseleyi bir kere daha Güvenlik Konseyine getirmekle yetinmiş bulunuyorlar. Bu durum, muhalefette söylenen sorumsuz sözlerin; kolayca etrafa bulaştırılan karaların günün birinde insanın başına ne işler açacağını açıkça göstermektedir. Şimdi kamuoyu, haklı olarak, bir zamanlar AP ağır toplarının salladıkları salvoların kurusıkı atışlar olduğunu düşünmeye başlamıştır.

Aslında, akıl için yol birdir. İçinde bulunduğumuz milletlerarası konjonktür, Türkiyenin Kıbrıs konusunda barışçı olmayan bir çözüm yolu aramasını imkânsızlaştırmaktadır. Bu gerçeği daha başında anlayıp ona göre konuşmak gerekirdi. Böyle yapmayıp da kolay ve ucuz muhalefete kaçmak, daha iktidarının ilk günlerinde AP'ye pahalıya mal olmuştur.

Muhalefetin

Geçen hafta AKİS, İktidarın yıldızlarını takdim etmişti. Bu yıldızlara karşı çıkacak, daha doğrusu bu yıldızların karşı çıkacağı Muhalefetin yıldızları kimlerdir? Aşağıdaki yazıda da AKİS okuyucuları onları, tanıyacaklardır. Bu arada,.maruf Osman Bölükbaşıyı da bir yıldız olarak saydığımızdan dolayı özür dileriz. Ona daha ziyade "Kuyruklu Yıldız" dememiz gerekirdi de.

TURHAN FEYZİOĞLU: CHP'nin 1 numaralı topu, bir sloganla meşhur olmuştur: "Nabza göre şerbet vermeyin!" CHP'nin 1 numaralı topu, bir hukuk profesörüdür. CHP'nin 1 numaralı topu, siyaset hayatına İsmet İnönü tarafından elinden tutularak sokulmuştur. CHP'nin 1 numaralı topu, Başbakan Yardımcılığı yapmıştır.

Feyzioğlu bugün 43 yaşındadır. Kayseride doğmuştur ve bölgesi halkının meşhur özelliklerini, iliklerinin içine kadar muhafaza etmiştir. Babası da bir CHP milletvekiliydi. Turhan Feyzioğlu bütün tahsil, hayatında sınıfının daima birincisi olmuştur. Galatasaray Lisesini ve İstanbul Hukuk Fakültesini bu dereceyle bitirdikten sonra akademik kariyere Siyasal Bilgiler Okulunda, başlamış ve orada, çok genç yaşında -33 yaşında- profesör, dekan -34 yaşında- ve "müstafi ilim adamı" -33 yaşında- olmuştur. Bundan sonra Feyzioğlunun önünde açılan, siyaset hayatidir.

Feyzioğlu bu sahadaki şöhretini CHP'nin muhalefet devresinde yapmış, MBK zamanında bir zigzag çizmiş,yeni Anayasanın hazırlanışında bellibaşlı rollerden birini oynamış, CHP'nin muhalefet devresinde başarılı bir Başbakan Yardımcısı olup Konsorsiyom Meselesini kıvırmış, sonra bir ara sapıtıp bu AP ile CHP 'nin koalisyon yapmasını istemiştir. Şimdi, yeni bir muhalefet devresinde Feyzioğlunun, çapı belli İktidara duman attıracağı muhakkaktır. Zira sağlam bir bilgi ve sağlam bir kafa CHP'nin bu ağır topunun başlıca meziyetidir.

Turhan Feyzioğlu, öyle anlaşılmaktadır ki en eğlenceli düellolarım, bütün ömrü boyunca bir "Feyzioğlu Kompleksinden ıstırap çekmiş olan Aydın Yalçınla yapacaktır. Ama ilk çatışma, zavallı Yalçının bu kompleksinin azalmayıp çoğalacağı intibaını vermiştir.

NİHAT ERİM: CHP'nin 2 numaralı topu, bir sloganla meşhur olmuştur: "Hürriyet heykeline, gerekirse şal örtülebilir!" CHP'nin 2 numaralı topu, bir hukuk porfesörüdür. CHP'nin 2 numaralı topu, siyaset hayatına İsmet İnönü tarafından elinden tutularak sokulmuştur. CHP'nin 2 numaralı topu Başbakan Yardımcılığı yapmıştır.

Ama CHP'nin 2 numaralı topu 1 numaradan tam 10 yaş büyüktür. O da Galatasaray Lisesini ve İstanbul Hukuk Fakültesini bitirmiştir, fakat birincilikle değil. İki topun birbirine eşit olan özelliği, siyasî ihtiraslarıdır. Ancak 2 numara zigzagını pek çok geniş çizdiğinden, siyasî hayatında daima handikapını çekeceği bir açığı vardır. O kürsüden konuşurken AP'nin lâf ebeleri söz atmak için muhayyelelerini fazla çalıştırmaya mecbur kalmayacaklardır.

Buna mukabil, Kandırada doğan ve Kocaelinden seçilen Nihat Erim, tıpkı 1 numaranınkine benzeyen sağlam kafası, bilgisi ve mantığı, üstelik tok bir sesi ve serinkanlılığı olduğundan dolayı Meclise tesir etmekte güçlük çekmeyecektir. Hâlâ çok okuması, iyi okuması da büyük avantajıdır.

Haa, bir avantajı daha vardır. Nihat Erim topu daha ziyade dış meselelerde ateş açacaktır. İktidarın ise Başbakanı Demirel, Dışişleri Bakam Çağlayangildir.

HAYREDDİN UYSAL: CHP'nin bir de, kamufle edilmiş topu vardır. Bu, 1928 doğumlu, Arifiye Köy Enstitüsü ve daha sonra Eğitim Enstitüsü Edebiyat Şubesi mezunu bir öğretmendir. Bu tahsiline Orta Doğu Âmme İdaresini de eklemiştir. Hayreddin Uysal okul yöneticiliklerinde ve Milli Eğitim Müdürlüklerinde bulunduktan sonra Millî Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu kanunlar raportörü olarak çalışmış, böylece o konuda da bir küçük ihtisas sahibi olmuştur. t

Hayreddin Uysal ilk başarılarını 1965'te Öğretmenler Federasyonu Başkanlığını ve seçimlerde Sakarya Milletvekilliğini alarak kazanmıştır. Hem de Sakaryanın köylerinde halka toprak reformunun lüzumundan, Ortanın Solunun faziletinden, lâikliğin mânasından bahsederek..

Uysal Mecliste de aynı başarıyı gösterecek, iyi bir parlamenter ve kürsü adamı olabilecek midir? Bakalım. Ama, bir gözün bu genç milletvekili üzerinde bulunmasının faydası vardır.

ALPASLAN TÜRKEŞ: CKMP'nin seçim sırasındaki radyo konuşmalarında niçin ikide bir "Atom Türkiyesine, marş!", "Feza çağma, ileri!" komutlarının verildiğini anlamayanlar İhtilâlin Kudretli Albayı, Bölükbaşının eski partisinin yeni Kudretli Lideri Alpaslan Türkeşin son olarak Almanyada "Atom ve nükleer kursları" bitirdiğim bilmeyenlerdir. Şimdi Türkeş, CKMP'nin bu ağır topu, kendisine! tahsilini soranlara Harbiye ve Akademiden sonra "Atom ve nükleer kursları"

Ağır Topları

da gururla saymaktadır.

Atomik hatibin salvolarına AP tek başına muhatap olmayacaktır. Türkeşin belli başlı hedeflerinden biri da TİP'dir. Adolf Hitlerden çok şey taklit eden Türkeş için meselâ ikisinin de isimleri sonradan değiştirilmiştir- başında "nasyonal" kelimesi bulunmayan bir sosyalizm makbul değildir.

Türkeş gerçi TİP'e hücum konusunda AP'ye şirin görünecektir ama, İhtilâldeki rolünü Gürsoyların, Mendereslerin, bilhassa Gedik ve Ağaoğluların beğenmesi ihtimali pek azdır. Türkeş, İhtilâldeki büyük rakibi Cemal Madanoğludân 1 derece ilerdedir. Madanoğlu İhtilâlle 27 Mayısta beraber, 28 Mayısta ayrı bulunduğu halde eski Kudretli Albay, 27 Mayıstan, kendisini Madanoğlunun sürdüğü 13 Kasıma kadar İhtilâlle beraber bulunduğunu kabul etmektedir.

MUZAFFER ÖZDAĞ: Uysal gibi Meclise bu devre giren Özdağ Harp Okulu öğrencisi iken Okul Müdürü ile görüşüp "okulda ıslahat" teklif etmişti. Bu isteğine:

"— Kanun mevzuudur, sahibi salâhiyet olmak, baş olmak lâzımdır" cevabını alan Özdağ, yüzbaşı iken de Genel Kurmay Başkanı ile görüşerek bu defa ordu çapında bir ıslahat istemiş, yine başaramayınca da erken baş olmak için ihtilâlci olmuştur.

Özdağın bir diğer özelliği ise öğrenim hayatında okuduğu bütün okulların, hatta sınıfların birinciliğini kimseye bırakmadığım kendinden menkul olarak anlatmasıdır. Bu ihtiraslı genç, subayken gizlice -ve uydurma mühür basarak girdiği- Ankara Hukuk Fakültesini de bitirmiş, 1960 da ise akademiden mezun olarak -27 yaşında- kurmay sıfatını kazanmıştır. Özdağ MBK sosyal komisyonunda çalışmış, Geçici Anayasayı ve MBK içtüzüğünü hazırlamış, Sağlık Hizmetlerinin sosyalleştirilmesi. toprak reformu, vergi reformu üzerinde çalışmıştır. Islahat fikri "demokrasiye paydos" noktasına ulaşınca arkadaşları ile birlikte tasfiyeye uğrayan Özdağ, "müşavir" sıfatı ile sürgüne gittiği Japonyada Sofia Üniversitesine devam etmiş ve "Japonyanın Batılılaşmasını" incelemiştir. Şimdi, Türkiyeyi, MBK'da bulunup Generallerin önünde gitmek hevesiyle temayüz ettiği günlerde olduğu gibi atlamalı ve sıçraman şekilde değil, sabırlı Japonların yolundan kalkındırmak hevesindedir.

Okuma meraklısı olan bu 32 yaşındaki CKMP topunun en son okumakta olduğu kitabın ne olduğuna Meclis anlamakta hiç bir güçlük çekmeyecektir. Zira Özdağ hemen daima, o son kitaptan derlediği fikirleri konuşmalarında dile getirmek âdetindedir ve acelesi olduğundan bir sentez ile vakit kaybetmemektedir.

MEHMET ALİ AYBAR: Her halde bu devre isminden en fazla bahsedilecek olan ağır toplardan biri, belki de birincisi TİP'in Genel Başkanıdır. Bir özelliği dolayısıyla CHP Bataryasında bulunması yadırganmayacak olan Aybar -Galatasaray Lisesini ve İstanbul Hukuk Fakültesini bitirmiştir- genç yaşından itibaren bir CHP, daha doğrusu "statükocu parti" düşmanı olarak belirmiş, Amerikayı hiç bir zaman sevmemiş, tenkitlerinde aşırılıktan sıyrılmamış, bu yüzden önce hapse girmiş, sonra da bir aşırı partinin başına geçmiştir. Aybarın CHP toplarıyla bir başka yakınlığı, onun da akademik kariyerden gelmiş olmasıdır.

Aybarın salvolarının tahribatının, AP kümesi üzerinde fazla olacağı anlaşılmaktadır. Zira daha baştan görülmüştür ki TİP'in bu ağır topu kürsüye iyi hazırlanmış' metinlerle çıkmakta, AP sözcüleri ise, seçimlerde yaptıkları gibi duman satıp geçinmeye bakmaktadırlar.

Ancak duman satıcılarının, sayılarına güvenip Aybari daha "fiilî usuller" ile yola getirmeye çalışmaları çok muhtemelse de TİP Meclise avantajlı bir Genel Başkan göndermiştir. Mehmet Ali Aybar eski Balkan 200 metre sürat koşusu şampiyonudur.

SABUN AREN: TİP'cilerin Parlamentoda harikalar yaratmasını bekledikleri bu TİP topuna "Boş zamanlarınızda ne yaparsınız?" diye sorsanız şu cevabı alırsınız:

Yüksek matematik çalışırım!

TİP İstanbul milletvekili Sadun Arenin bu cevabı kişiliği hakkında fikir verebilir. 43 yaşındaki bu politikacı iktisat profesörüdür. Mülkiyeyi bitirdikten sonra aynı fakültede, iktisat politikası kürsüsünde asistan, 1950'de doçent olmuştur. Sonra İsviçreye gitmiş ve Avrupa İktisadî Komisyonunda çalışmıştır. Ayrıca İngilterede, Cambridge Üniversitesinde İktisadi konularda 2 yıl ihtisas yapmıştır. Memlekete döndükten sonra 1957'de profesör Olan Aren MBK'nın ve Plânlama Dairesinin müşaviri olarak çalışmıştır. "Veraset vergileri", "İstihdam, para ve iktisadî politika" ve "İktisada Başlangıç" adlı kitaplarla çok sayıda makalenin yazarıdır. Haftada en az 200 sayfa okuyan ve 20-30 sayfa yazan Aren, türk iktisadının Cumhuriyetten bu yana kaydettiği gelişmeyi inceleyen bir kitap üzerinde çalışmaktadır. Her halde bu eser "Artık marksizme gelelim" diye bitecektir.

NOT: İki ağır toptan daha bahsedecektik ama, birinin, Alicanın, İktidarın Yıldızı mı yoksa Muhalefetin Topu mu olduğu konusunda bir karara varamadık.

Geriye Bölükbaşı kaldı. Ama ona da yer kalmadı.

Fazla bir önemi var mı dersiniz? Bölükbaşı bu. işte!

A. b ü.

Bir lider doğuyor

Bundan bir süre önce John V. Lindsay adında bir genç New York Belediye Başkanlığı için adaylığını koyduğu zaman, önce kimse bunu ciddiye almadı, bir kere, New York ötedenberi Demokrat Partiye gönül vermiş bir şehirdi. Oysa Lindsay adındaki genç, adaylığını Cumhuriyetçi Partiden koyuyordu. İkincisi, New York'taki seçin şansı zaten az Cumhuriyetçi Parti. Lindsay'in bu davranışı ile ikiye bölünüyordu. Goldwater taraftarı olan muhafazakâr cumhuriyetçiler ortaya William F. Buckley adında bir adayla çıkmışlardı. Lindsay, adaylığını koyarken kendisinin Cumhuriyetçi Partideki sol kanadı temsil ettiğini ileri sürüyor ve böylece Cumhuriyetçi Partiye oy verecekleri kendisiyle Buckley arasında bir seçim yapmaya çağırıyordu. Bunun Cumhuriyetçi Parti için olduğu kadar, Lindsay için de önemli bir handikap olduğuna şüphe yoktu.

Seçimlerden önce Demokrat Partinin adayına gelince, şimdiki başkan Robert F. Wagner üç dönemdir, yani oniki yıldır. görev başında bulunuyordu. Dördüncü bir dönem için daha adaylığını koymak istememiş ve onun yerine Wagner yönetimi sırasında denetleyicilik görevini yapan Abraham D. Beame aday gösterilmişti. Beame, New York'ta en kalabalık topluluk olan yahudi topluluğuna mensuptu. Bunun yanısıra, Harlemin taçsız kralı Clayton Powell çeşitli çıkar endişeleriyle Beame'in arkasında yer almıştı. Başkan Johnson, Beame'in arkasında her türlü karanlık kuvvetlerin bulunduğunu bilmekle beraber, parti dayanışması belâsına, Demokrat adayı desteklemekten başka çare göremiyordu. Hele Başkan yardımcısı Humphrey ile Senatör R. Kennedy açıktan açığa Beame'in propagandasını yapıyorlardı.

Evdeki hesap ve çarşı

Bütün bu şartlar altında, New

York Belediye Başkanlığı seçimini Beame'in kazanması kadar tabii bir şey olmayacaktı. Fakat seçimlerin önceden yapılan tahminleri yanılttığı ender görülmüş şeylerden değildir. Geçen Salı günü New York belediye seçimleri yapılıp da sandıklar açılınca, bunların içinden, Lindsay'in kocaman zaferi çıktı.

Lindsay'in New York'un yönetimini ele almasının ne gibi sonuçlar yaratacağını düşünmeyi New York'lulara bırakalım. Şimdi bütün amerikan kamu oyunu, hattâ dünya siyasî çevrelerini en çok ilgilendiren konu, Lindsay'in zaferinin amerikan politika hayatını nasıl etkiliyeceğidir. New York Belediye Başkanlığı, Birleşik Amerikada, Başkanlıktan sonra gelen en önemli politika koltuklarından biridir. Bu koltukta oturanların kısa bir süre sonra Beyaz Eve atlamak istedikleri ve çoğu kere bu isteklerini gerçekleştirdikleri şimdiye kadar çok görülmüştür.

Geçen yıl yapılan başkanlık seçimlerine gerici Goldwater'in liderliginde katılan Cumhuriyetçi Partinin her kademede nasıl bozguna uğradığı hâlâ hatırlardadır. Bu bozgunun üzerinden bir yıl bile geçmeden yapılan New York Belediye Başkanlığı seçiminin 42 yaşında bir ilerici Cumhuriyetçi tarafından kazanılması, şimdi bu partinin önümüzdeki başkanlık seçimleri için Ümitlerini önemli biçimde arttırmıştır. Üstelik, Lindsay'in bu başarısının Cumhuriyetçi Parti ileri gelenlerine bundan böyle tutmaları gerekli yol hakkında iyi bir fikir verdiğine de şüphe yoktur.

Fransa

Büyük Şarlın saltanatı

General De Gaulle, önümüzdeki Aralık ayında yapılacak Fransa başkanlık seçimlerine katılıp katılmayacağı konusunda yarattığı esrar perdesini nihayet geride bıraktığımız haftanın ortasında araladı. Fransız halkına yaptığı bir televizyon konuşmasında De Gaulle, Fransaya hizmet etmek için bundan daha iyi bir zaman olmayacağım söyleyerek, görevine devam etmek kararında olduğunu açıkladı. Görüldüğü gibi, De Gaulle için söz konusu olan adaylığım koymak değil. görevine devam etmektir. Yakınlarına bakılırsa, eğer De Gaulle adaylığını koyduğunu söyleseydi, hem büyüklüğünden kaybedecek, hem de kendisini o kadar hor gördüğü siyasal rakiplerinin seviyesine indirecekti. Bunun için, göreve devam edeceğini söylemekle yetinmiştir.

İşin doğrusu aranırsa, fransız halkı da De Gaulle'ü bir yedi yıl daha işbaşında bırakmaya niyetli görünmektedir. Bir amerikan yazara göre, çağımızın en güç işi, De Gaulle'le birlikte yaşamasını öğrenebilmektir. Fransız halkının bu niyetinde bir değişiklik olmasa, dünyâ, önümüzdeki yedi yıl içinde de, De Gaulle'le birlikte yaşamayı denemek zorunda kalacaktır,

Birlikten kuvvet doğar mı?

Aslında, De Gaulle'ün binbir nazla aldığı kararın bu yönde olacağı kimsenin meçhulü değildi. Fakat başta Generalin siyasi rakipleriyle De Gaulle'süz hayatın dikensiz gül bahçesine benzeyeceğim düşünen amerikalı yöneticilere kadar herkes, dağın ardında da olsa, Generalin artık yerini daha genç ve, büyük bir ihtimalle, daha uysal birine devretmek isteyebileceği ümidini yaşatmaya çalışıyorlardı. Fakat bu ümitler, şimdi sabun köpüğü gibi sönüvermişlerdi".

De Gaulle'ün ilerlemiş yaşma ve nâzik sıhhatine rağmen saltanata devam etmek kararını vermesinde başlıca rolü, hiç şüphesiz, ortaya kuvvetli bir sol adayın, François, Mitlerand'ın çıkması oynamıştır. Mitterand, başlangıçta, ortaya ufak bir sol grupun adayı olarak çıkmıştı. Fakat sonradan sosyalistler, komünistler ve son olarak da radikaller Mitterand'ı desteklemek kararını almışlardır. Nihayet, geçen hafta, Fransada hâlâ önemli bir siyasal potansiyel olan ve bazı sol çevrelerce adaylığım koyması istenen Pierre Mendes - France da Mitterand'ın arkasında yer alınca, hem solun birliği kurulmuş, hem de De Gaulle'ün gözü açılmıştır. İşte bunun içindir ki, Büyük Şarl, kurduğu rejimin arkasına kendi şahsı prestijini bir kere daha koymak zorunda kalmıştır.

Mitterand'ı tutanlar ne kadar kuvvetli olursa olsun, De Gaulle işe karışınca fransız halkının çoğunluğu Oyunu ona verecektir. Fakat, kurduğu rejimin kuvvet ve devamını kendi şahsında aramakla, De Gaulle'ün V. Cumhuriyete büyük kötülük yaptığına şüphe yoktur. İlerleyen yaşı ve nâzik sıhhatiyle De Gaulle'ün önümüzdeki yedi yıllık başkanlık süresini tamamlayıp tamamlamıyacağı bilinemez. Her yönüyle De Gaulle'ün kişiliğine dayanan bir düzen, onun arkasından daha ne kadar yaşayabilecektir, buna kesin cevap vermek güçtür.

Tül i' den haberler

Sosyete kokteyli

Ankarada artık kokteyl akşamları başladı. Her akşam birkaç kokteyl var. Bu kokteyllerde başkent sosyetesi de bir kokteyl halinde yer alıyor. Her çeşit insana rastlanan bu kokteyllerde protokol meselesi de kafalarda bir bilmece gibi düğümleniyor.

Geçirdiğimiz hafta Habeşistan Elçiliğinde İmparator Haile Selâsiyenin doğum yıldönümü kutlandı. Bir söylentiye göre, Habeş Elçisi oturduğu evin kirasını vermediği için, evsahibi, yakında Haile Selâsiyeye bir şikâyet telgrafı göndermeyi düşünüyormuş. Elçinin Ankara da çok masrafı olduğu, kiraya ayıracak parası kalmadığı iddia ediliyor. Yanlış bir iddia olmasa gerek. Türk-habeş dostluğunu güzel bir kadının aşkıyla desteklemek bir diplomata bile pahalıya malolabilir.

Habeş Elçiliğindeki kokteylde Orta Doğu Üniversitesi Rektörü Kemal Kurdaş da vardı. Kurdaş, son günlerde yaptığı Varşova yolculuğundan bahsediyor, tanınmış polonyalı plâncı Oskar Lange'nin plâncılığını anlatıyordu. Kurdaşın habeşliler arasında ayrı bir itibarı var. Meğer üç habeş delikanlı,.Üniversitenin öğrencileriymiş, mükemmel de türkçe konuşuyorlar...

Nice yıllara!

AKİS'in İstanbul temsilcisi Egemen Bostancı da nihayet evlilik köprüsünden geçti. Bitirdiğimiz hafta Cuma günü İstanbulda As Klüpte yapılan düğünde Vali Niyazi Akı. Necdet Uğur ve eşi, Muammer Baykam, Ertuğrul Soysal, İlhan Selçuk, Melih Sipahloğlu ve daha birçok tanınmış zevat hazır bulundular. As Klüpten sonra, Yeşilköydeki Bulgarin Meyhanesinde 60 kişilik bir yemek verildi ve yemek, geç saatlere kadar, neşe içinde geçti.

Kadın ve politika

Bir İstanbul gazetesinde yayınlanan röportajlara bakılırsa, AP'li kadınlar, hele Bakan eşleri politikayla hiç ilgili değiller. Konuşmalarında kocalarının politika yönlerinden çok, onların ev işlerindeki ustalıklarından, iyi işkembe çorbası pişirdiklerinden, iyi parke cilâsı yaptıklarından veya kötü puro içtiklerinden bahsediyorlar. Fakat Meclisteki dinleyici localarına bakılırsa, kadınlar politikayla müthiş ilgili. Geçirdiğimiz hafta Muhalefet sözcülerini dinlemeye gelenlerin sayısı hayli kabarıktı. Bayan Aka, belki de Senato Başkanlığı henüz sallantıda olduğu için her zamanki verinde görünmüyordu, fakat Beyhan Ergüder, Kebuter Yardımcı, Türkân Pirinççioğlu, Bn. Germen, hattâ Lüsven Avunduk, eski Madrit Sefiresi Müşerref Vergin pazar günlerini bile Mecliste geçirdiler, salondaki manzarayı büyük bir dikkatle seyrettiler. TİP Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar konuşurken, biri, dinleyici localarına bakarak şöyle dedi:

" —Bu hanımlar Aybarın emperyalizm, kapitalizm, sömürücü düzen, teknolojik tedbirler üzerine konuşmasını anlıyorlar mı acaba?"

Hanımları bilmiyoruz, fakat aynı soru, aşağıdaki salonun sağ tarafı için de pekâlâ sorulabilirdi. Nitekim Neriman Ağaoğlu, anlamadığı bir konuşmayı dinlemekten canı sıkılmış olacak ki, sırasının üzerine çarşaf gibi bir gazete açarak okumağa başlamıştı.

Bir yıldönümünde bulunanlar

Haftanın başındaki Pazar akşamı, Sovyet Büyük Elçisi Nikita Rijov ile eşi, ihtilâlin 48. yıldönümünü kutlamak için bir resmî kabul verdiler. Elçiliğin büyük salonlarında büyük bir kalabalık toplandı. Yalnız Süleyman Demirel ve Bakanlar Kurulu üyeleri gelmemişlerdi. Kabine, herhalde, Muhalefete cevap vermekle meşguldü ki, Bakanlar, protokol icabını yapmağa bile vakit bulamamışlardı. Fakat İhsan Sabri Cağlayangil bir istisna teşkil ediyordu. AP'nin yeni Dışişleri Bakanı ile eski Dışişleri Bakanlarından Feridun Cemal Erkin ve Hasan Işık enteresan konuşmalar yaptılar. Suat Hayri Ürgüplü de ortalarda görünmüyordu. Buna karşılık. Prof. Dr. Celâl Ertuğ hararetli kulis çalışmaları içindeydi. Bayan Ertuğ da kendini Senato Başkanı eşliğine çok yakıştırmış görünüyordu. Necdet Uran Almanyaya ve oradan da Norveçe gittiği için bu toplantıda

Egemen Bostancı ve eşi As Klüpte, düğünde
Egemenlik ulusundur

Güldem ve Yücel Kurttepe.
Bal haftalardan bal yıllara!

bulunamadı. Genel Kurmay Başkam Cevdet Sunay ise, Hava. Kuvvetleri Komutam İrfan Tansel ile birlikte bir köşeye çekilmiş, oturuyordu. Kadınlar Birliği Başkam Günseli Özkaya uzun etek giymişti. Bayan Öz kayanın seçimlerdeki yenilgiyi hala unutmamış bir hali vardı. Yüksel Menderes, alt salonda politikacılardan çok, eski meslek arkadaşlarıyla konuştu. İpek Menderes böyle toplantılara yeni katılıyor; biraz çekingen ve utangaç bir hali vardı. Çok geçmez alışır, değil mi?

Skandinav geceleri

Ankaradaki Skandinav Klübü üyeleri Süreyyada bir yemek yediler ve bu münasebetle, birarada memleketlerinin havasım yaşadılar. Süreyya, tatlı ördekler ve pastalarla soğuk iklim mutfağından güzel bir menü hazırlamıştı. Kanat Gür orkestrası da kuzey havalan çaldı, kuzeyli diplomatlar- çok keyiflendiler. Gecenin twist kralı, kokteyl ve yemeklerde ağırbaşlılığı ile tanınmış İsveç Elçisiydi. Elçi, dostlarının arasında çok neşelendi ve en neşeli dansları o yaptı.

Romantik yemekler

Yaz aylarında Yeniköy kıyılarını iyice dalgalandıran güzel Prenses Hanzade, kızına çeyiz hazırlamak üzere Parise gitti. Malûm, Osmanoğlu ailesi ile Ürgüplü ailesi akraba oluyor; yâni Prenses Fazıla, Suat Hayri Ürgüplünün oğlu ile evleniyor. Senato Başkanlık seçimleri Aka ile Ertuğ çekişmesi yüzünden bir sonuca bağlanamaz ve başkanlık koltuğuna Ürgüplü oturursa, Senato- Başkanının evine de Osmanlı Hanedanından bir gelin oturacak. Bazı çevreler bu ihtimale karşı allerji duyuyor, Başkanlık oylarını Suat Hayri Ürgüplü aleyhine kullanıyorlar. Politika bir yana. Prenses Fazıla verdiği karardan memnun. İstanbuldan ayrılmadan önce Bebekte, Süreyyada bir veda yemeği verdi. İlk defa olarak Fazıla, annesini gölgede bırakıyordu. Saadet başka şey!.

Prensesler masasında, her zamanki gibi, tabiî, Doktor Saviç de Vardı ve yüzü hafif bir hüzünle gölgelenmişti. Öteki masalarda oturan lar. Dr. Saviçin çok romantik bir gününde olduğunu söylediler.. İstanbul sosyetesi birbirini iyi tanıyor! Şu günlerde Süreyyada başka romantik çiftler de var. Hürriyeti seçtikten sonra adı türlü söylentilere karışan, bu yüzden babasının da rahatını kaçıran Tüli Aksel de, eşini Parise yollayan bir musevi arkadaşını -tabiî erkek- teselliye uğraşıyordu... Oldukça romantik biri teselli!.

Balayı devam ediyor

Güldem Meserretçi Yücel Kurttepenin düğün haberi bu sayfalarda verilmişti. Yeni evliler Avrupada bal haftalarım yaşıyorlar, yakın dostları ve akrabaları da dönüşlerini bekliyorlar. Hiltondaki düğüne bir türk dostuyla birlikte giden norveçli manken ise heyecanını hâlâ unutamamış, düğündeki şıklığı, zenginliği anlata anlata bitiremiyor. Bazı genç türk kadınlarının parisli mankenleri bile gölgede bıraktıklarını söylüyor.

Yurttan sesler

§ ve 12 Kasımda Brüksel Radyo-Televizyon Orkestrası ile iki konser yönetmek üzere Belçikaya davet edilen Cumhurbaşkanlığı Or kestrası Şef Yardımcısı Hikmet Şimşek, geride bıraktığımız hafta Cuma günü yurttan ayrıldı. Şimşek bu konserlerinde İlhan Usmanbaş, Nevid Kodallı ve Bülent Arelin de eserlerim çaldırtacaktır.

Olan, şefsiz kalan çocuklara oldu!

Kolay gele!

Ressam Fahir Aksoy, geçen narta Salı günü, Ankara Sanatseverler Kulübünde gine bir sergi açtı. Saat 18'de yapılan açılışa yerliyabancı çok kimse gelmişti.

Serginin kapanma saati geldiği halde, hiç kimse salonu terketmek istemiyordu. Oysa o saatlerde salonda, Berberler Cemiyetinin de kongresi yapılacaktı. Bu sırada tiz bir çocuk sesi duyuldu;

"— Fahir Aksoy, sergiyi kapat Berberlerin kongresi var!"

Bağıran, hikayeci Nezihe Meriçin dört yaşındaki kızı Aslı idi Resimseverler ancak bundan sonra dır ki salondan ayrıldılar.

Gözlere şenlik

Necmiye Öcal ile Nermin Serdarın haftanın başında Pazartesi günü Amerikan Haberler Merkezinde ortaklaşa açtıkları "Bebek" ve "Çavdar Saplarından Tablolar" sergisi sanatsever çevrenin büyük ilgisini çekti. Açılışta birçok sanatçı, sanatsever ve basın mensuba hazır bulundular. Dikkatler daha çok, Necmiye Öcalın eserleri üzerinde toplanıyordu. Beş yıldanberi titizlikle çalıştığını söyleyen Öcalın eserleri, çeşitli Ülkeleri niteleyen başardı örneklerdi.

SOSYAL HAYAT

Eğitim

Can, boğazdan geçer

Spiker yüksek sesle, hiç durmadan: "— Lütfen ,ön sıralara geçinizi Lütfen, arada boşluk bırakmayınız! Herkes sıraya uymazsa, misafirlerin hepsine birden ,muntazam şekilde yemek yedirmek mümkün olamıyacaktır" diyor ve biraz sonra, aşağı yukarı aynı sözleri tekrar ediyordu.

Ama misafirler gine de, ellerinde tepsiler, aynı hatayı işliyorlar .servis yapılan yere en yakın masaya veya bir ahbabın yanına, sıraya bak madan, oturuveriyorlardı. Spiker gibi, yanlarındaki genç mihmandarlar da bazen, sıkılarak, misafirlere sırayı ikaz. ediyorlardı. Bir öğretmen, yanındaki misafire döndü ve gülerek:

"— Vallahi, biz öğrencilerle bile bu kadar sıkıntı çekmiyoruz" diye şakalaştı.

Olay önceki haftanın sonunda, Ankara Kolejinin yeni açılan self servis yemekhanelerinde geçti. İdare, yeni tesisleri ailelere göstermek için büyük bir "öğrenci yemeği ziyafeti" düzenlemişti. 29 Ekim Cumhuriyet Bayramında Ankara halkının takdirini kazanan Kolej Bandosunu okulun avlusunda velilere takdim eden Kolej Müdürü Burhan Göksel, bu konuda ilginç bir konuşma yaptı ve şöyle dedi:

"— Çocukların iyi yemek yemeleri, muntazam yemek yemeleri, beslenmeleri bakımından önemli olduğu gibi, eğitim bakımından da büyük bir önem taşımaktadır. Çünkü çocuklara, muntazam yemek, tertipli yemek ve sıhhi yemek yemek alışkanlığım aşılamak, Ankara Koleji idarecilerinin anlayışına göre, eğitimin önemli bir parçasını teşkil etmektedir."

Kolejin bu konuda iddialı olduğunu sözlerine ekliyen Müdür Burhan Göksel ,sözlerine şöyle devam etti:

"— Türk mutfağı eşsizdir ama, türk mutfağının bugünün beslenme bilgisine daha uygun bir şekilde, yeni baştan ele alınması meselesi de, hiç şüphe yoktur ki, okuldan eve gidecek ve genç kuşaklar, çocukken edinecekleri iyi alışkanlıkları ile bunun öncülüğünü yapacaklardır."

Öğrenci adedi 5 bin 500 olan Ankara Kolejinin, binlerce çocuğa rahatça yemek yeme imkânım verecek olan bu yeni tesisleri, çocukların kendi kendilerine rahatça yemek yeme servisi yapmalarım sağlamakla kalmıyacak, onların, beslenme uzmanları tarafından hazırlanmış yemek üstelerine göre beslenmelerini de mümkün kılacaktır. Çocukların, muntazam bir sofraya kız-erkek beraberce oturup, beraberce ve güle-konuşa yemek yemeleri sosyal hayat bakımından da ayrıca eğitici bir değer taşımaktadır.

Büyükler ve küçükler

Bu vesile ile bir meseleye daha dokunan Müdür Göksel, çocukların kooperatif halde, işbirliğine önem vererek yetişmelerinin toplumumuz için taşıdığı önemi de belirtti. Bando ve Boru takımı gine bu eğitimci gözle kurulmuş, okulda açılan muhtelif sanat kolları ve faaliyetler hep bu yüzden düşünülmüştür.

Misafirleri kapıda öğrenciler karşılıyor, onlara yol gösteriyorlardı. Her öğrenci, yemeğin sonuna kadar bir aileye ev sahipliği etti, yemek masasına beraber oturdu. Böylece aileler, kendi çocuklarından başka bir çocuğun da okul meseleleri hakkında neler düşündüğünü öğrenme fırsatını buldular. Hele büyüklerin, tıpkı küçükler gibi, sıra kollamadan yer kapma merakları, kendilerini küçüklere çok yakınlaştırmıştı. Bazı gençler, kendilerini tutamıyarak, kıskıs gülüyorlardı. Kimbilir, belki de eğitimin püf noktası burada gizli kalan şeydir!

Moda

İstanbuldan bir hava

Önçeki haftanın başlarında Pazartesi günü, İstanbul Butiğin Ankara Palas salonlarında "Sakatlar Rehabilitasyon Derneği" yararına düzenlediği defile, Türkiyede hazır elbisecilik sanatının ne kadar ilerlemiş olduğunu, halk tarafından ne kadar çok tutulduğunu bir kere daha ispat etti. Kâmuran Cemalin büyük bir zevkle hazırladığı elbiseler, mantolar ve tayyörler hem pratik ve şık, hem de mümkün mertebe ucuzdu. Üstelik kış modasının bütün özelliklerini de taşıyordu. Mantolar daha ziyade, vücuda yakın biçilmiş, redingot tipi mantolardı. Gençkızlar için "öksüz çocuk" manzarası arzeden, fakat o nispette tutunan "Silvy Vartan" mantoları dikkati çekiyordu. Tayyörler gine bu yılın modasına uygun olarak, uzun ceketli, bol düğmeli, spor görünüşlü, fakat en ağır yerlere gidebilecek şekilde kaliteliydi. Elbiseler ise çoğunlukla gine vücuda yakın biçilmiş, eteklere doğru evaze prenses biçimi tam kolsuz, ince detaylarla zenginlik kazanmış, çok sade elbiselerdi, İçlerinde birkaç tane de belden kesiklisi vardı. Bunlar, yıllardanberi terkedilmiş bir eski görünüşün yeni öncüleri olarak tekrar piyasaya çıktı, eski günleri hatırlayan birçok başkentli hanımın hayranlığım çekti.

Takım kıyafetler

Kamuran Cemalin İzmir caddesindeki İstanbul Butiği, defilenin ertesi günü, sabahın erken saatlerinden itibaren dolup taşmaya başladı. Çalışan bir kadın, Kâmuran Cemali sabahleyin sabahlığı ile yakaladı ve:

"— Öyle bir kıyafet istiyorum ki, hem büroda, hem bürodan çıkınca bir yemekte; hem kokteylde, hem de gece giyinebileyim" dedi.

Kâmuran Cemal, çalışan ve çok faal hayatı olan bu genç kadına siyah bir yünlü elbise ceket takımı verdi. Elbisenin beden kısmı, kahverengi yün dantelden yapılmıştı. Tam kolsuzdu, eteğe yapışık olarak ve biraz düşükçe dikilmişti. Ceket giyildiği zaman, bluzun yakası şık bir eşarp hissi veriyordu.

• Gine çalışan bir başka kadın, manto hissi veren kahverengi spor tayyörü seçmişti. Ama, spor tayyörün belde kemerle biten ceketi çıkarılınca ,eteğe yapışık olarak dikilmiş, tok jerseden yapılmış koyu yeşil bluzu, kıyafete giyimli bir hal veriyordu. Çok değişik, yarı spor yarı fantezi tweed mantoların içinden giyilen tam kolsuz döpiyes elbiselere gelince, bunlar da çok şık, atiktetik ve pratikti. Meselâ beyaz kürk yakalı, grili-beyazlı kalın bir tweed

HERKES

OKUYOR

mantonun içinden giyilen küçük bir abiye beyaz döpiyes, defilede bütün seyircilerin alkışını topladı. Lâmeden bir biyesi ve düğmesi olan beyaz döpiyes, mantoyu güzel bir şekilde tamamlıyordu.

Yün teferruat

Defilenin özelliğini yapan bir şey de, birkaç zamandır moda olan, yün ipliğinden yapılmış teferruatın çok güzel bir şekilde kullanılmış olmasıydı. Meselâ, beyazlı-siyahlı bir tweed mantonun yakasında, kürk yerine, siyah ye beyaz kalın yün ipliğinden atılmış ilmiklerle yapılmış bir top yaka göze çarpıyordu. Gine siyah çizgili beyaz yün bir elbise-ceket takımının yakası siyah yün ipliğiyle, değişik bir şekilde giydirilmişti. Örülmüş yün şeritler ise, Chanel tipi manto ve takım kıyafetleri değişik bir şekilde süslüyordu.

İstanbul Butiğin defilesinde göze çarpan en şık kıyafetler, ince yünlüden veya saten ve dantelden yapılmış, dümdüz ve tek bir teferruatla zenginleştirilmiş, vücuda yakın olarak biçilmiş siyah gece elbiseleriydi. Bir müşteri bunları tek tek eline aldı ve :

"— İstanbuldan bir hava var bu elbiselerde" dedi. >

Elbiseler İstanbulda dikiliyordu ama, Paris patronları kullanılıyordu. Yalnız etek uçlarına doğru fırfırları olan dümdüz siyah, prenses biçimi bir gece elbisesi, siyah dantelden, önlük şeklinde hazırlanmış bir başka elbise ve pastel renkte boncuklarla işlenmiş gine siyah, çok dekolte bir yünlü elbise gerçekten ilgi çekiyordu. Mamafih, Kâmuran Cemal, bunlar kadar renkli yünlüden yapılmış, yan abiye, tam kolsuz elbiseler üzerinde de duruyordu. Bunların pembesi, mavisi, kırmızısı, jad renklisi vardı, Yanyana, şekerci vitrinindeki şeker kavanozlarını hatırlatıyorlardı.

Tutunan hazır giyim

Birkaç yıl önce, Türkiyede hazır elbiseciliğin âdeta imkânsız olduğunu söyleyenler, bugün, elde edilen netice karşısında hayret etmektedirler. Türkiyede tutunan, sanatçılar tarafından açılan butik elbiseleridir. Bunlar, piyasaya kıyasen, mümkün mertebe ucuza mal olmaktadır. Kâmuran Cemalin üzerinde durduğu başlıca mesele, hazır elbiseleri türk tipine göre uygun ölçülerle belirli standartlara kavuşturmaktır, Gerçi hazır elbiseler çok zaman, dünyanın her yerinde, ufak bir-rötuşa tâbi tutulurlar ama, en büyük özellikleri, müşteriyi yormadan giydirebilmek ve mümkün mertebe az prova çıkarmaktır. Müşteri böylece, kendisine en yakışanı, en lüzumluyu, en kısa zamanda, yorulmadan, ucuza mal ederek satın alabilir. Çağımızın çok meşgul faal kadını "hazır elbise"ye can kurtaran gözüyle bakmaktadır. Bu sayede memleketimizde yepyeni bir endüstri doğmuş sayılabilir,

Muska Tedavisi

Altmışaltı yaşında bir açıkgöz, Lapsekinin Çardak bucağında ev ev dolaşarak muska yazmış ve karşılığında ev kadınlarının altın bileziklerini, beşibiryerdelerini toplıyarak sırra kadem basmış. Ben, doğrusu, ne altınlarını kaptıran ev kadınlarına, hattâ ne de sahte bacaya kızabiliyorum. Anadolunun küçük bir bucağım ve burada yaşıyan kadınları, gelin, beraber düşünelim; Bu kadınların kaç tanesi okul yüzü görmüştür? İçlerinde okur-yazar varsa, bunlar neler okurlar? Sayın Nazmiye Demirelin geçenlerde bir gazeteye verdiği demeç, belki de, bunlardan birinin eline geçmiştir. Yeni Başbakanın eşi, bu demecinde ne demektedir? "Hayatta en büyük amacım hacı olmak"!..

Gelelim Çardaktaki kadınlardan meselâ birine: Bu kadının belki de bir derdi vardır. Ya, üzerine titriye titriye büyüttüğü yavrusu konuşamamakta, yürüyememektedir veya kulağı içilmemektedir. Kadıncağız hacca gidemez. Zira, böyle bir hayali besleyecek imkândan yoksundur. Belki doktora gitmeyi düşünmüştür. Herşeye rağmen, yeniliklere inanır. Çünkü evine giren her yeniliğin, önemsiz de olsa, hayatına getirdiği kolaylığı yaşamıştır. Hâyâl-meyal hatırladığı bir Atatürk devri, her şeye rağmen, henüz tamamiyle silinmiş değildir. Sonra, bir ara Bucakta görev gören bir doktorun yaptığı iyi işler de henüz kulağındadır. Ama bu gizli hayâlini gerçekleştiremez. Çünkü eşi ve çevresi doktora, ilme karşıdır. Bu çevrede, "ne gelirse Allahtan gelir" zihniyeti hâkimdir. Böyle bir ortam içinde bulunan bir kadın, kapıya gelen mucizeye kollarım açmasın da ne yapsın? İnansa da inanmasa da, muska onun ufkundaki tek umuttur. Kaderlerini yenmek isteyen insanlar bazen, bile bile aldanmaya da razıdırlar.

Sahte bocaya gelince, o, bence akıllı bir kimsedir. Muskaya dayanmadan dertleri tedaviye kalkışanların halini görmüş, kendi çapında halka inmeye çalışıyor. Hem de unutmayalım, adamın işi sahtekârlık, dolandırıcılık!,.

Şu anda elimde. Birleşmiş Milletler yayınlarına ait bir kitap var. "Toplum Kalkınması Yolu ile Sosyal Gelişme" adını taşıyan bu kitap, toplum kalkınması için çaba gösteren memleketlerin, az gelişmiş memleketlerin geçirdikleri denemeleri, vardıkları sonuçları anlatıyor. Kitap 1955 yılında basılmış. Bu kitaptan anlaşıldığına göre, meselâ bir toprak reformu, bu kitabın basılmasından 20, bazen 25 yıl önce bu memleketlerin çoğunda başlamış; hem de batılı memleketlerin yardımıyla, komünizme karşı en büyük silâh olarak, teşvikle başlamış. Kitap, "toprak reformu lüzumlu mudur, değil midir?" tartışmasını yapmıyor. Bunu, az gelişmiş büyük halk kitlelerinin kurtuluşu için âdeta bir temel unsur, bir ilmî gerçek olarak baştan kabul etmiş. Kitap, bunun en iyi hangi metodlarla uygulanabileceğini, denemelere dayanarak, belirtmeye çalışıyor. Kollektif çiftlikler, kooperatifler kitapta bir bir ele alınmış, incelenmiş..

Kitaptan sadece bir cümleyi nakletmek istiyorum. Deniliyor ki: "Az gelişmiş memleketlerin kalkınması ancak devletin enerjik öncülüğü ve yöneticiliği ile mümkündür. Bunun için, toprak dağılımı gibi esas meselelerin devlet tarafından halledilmesi kaçınılmaz bir zorunluktur."

İkinci Dünya Harbinden itibaren, hür dünya tarafından benimsenip ilân edilen bu ilmî gerçekleri bizim politikacılarımızın bilmemesi mümkün müdür? Halbuki seçim kampanyası sırasında değil köylerde, birçok il merkezlerinde, AP'li konuşmacılar, bu ilmî gerçekleri kürsülerden halka komünizm olarak ilân etmişlerdir!.. Böyle olunca, geriye kalan yalnızca muska tedavisidir!..

Jale CANDAN

TİYATRO

Ankara

Viyana Opereti

Ekimin son haftasında Avusturya Kültür Ofisinin Devlet Konser Salonunda düzenlediği "Viyana Operet Gecesi"nde bulunanlar, beş kişilik küçük bir sanatçı topluluğunun Johann Strauss'dan Franz Lehar ve E. Kalmann'a kadar bütün ustalarıyla Viyana operetinin Altın ve Gümüş çağını nasıl yaşatmayı başardıklarını hayretle -ve zevkle- görmüş oldular.

Başlarında -kendilerine piyano ile eşlik eden- Şef Rudolf Bibl olduğu halde, Volksoper'in ünlü tenoru Peter Minich ve seçkin sopranoları Maria Kowa, Eleonore Bauer, Guggi Löwinger "Çardaş", "Çingene Baron", "Viyana Kanı", "Yarasa", "Çareviç", "Sirk Prensesi", "Kontes Mariça", "Vals Rüyası", "Paganini" v.s. gibi, yabancısı olmadığımız, ünlü eserlerden seçme parçalar söylediler ve güzel sesleri kadar mükemmel icralarıyla Viyana Operetinin gerçek üslûbu hakkında ankaralılara iyi bir fikir verdiler.

Misafir sanatçılardan özellikle tenor Peter Minich ile sarışın soprano Maria Kowa sağlam bir tekniğe ve zengin bir tecrübeye dayanan çok zarif icralarıyla' büyük ilgi ve takdir uyandırdılar. Peter Minich, Graz sahnesinden Viyana Halk Operasına geçmiş, "Şen Dul", "Yarasa", "Venedik Gecesi" gibi eserlerin başrollerinde şöhret yapmış ve hemen bütün Alman televizyonlarında yer almış bir sanatçıdır. Maria Kowa ise Salzburgludur ve müzik tahlilini Brünn'de yapmış, Troppau sahnesinden Viyana Halk Operasına geçmiştir. Mozart'dan J. Strauss'a kadar geniş bir repertuvar içinde

Dormen Tiyatrosunda "Puntila Ağa ile Uşağı Matti"

Paylaşılamıyan cennet

Oyun: "Puntila Ağa ile Uşağı Matti" (Herr Puntila und sein Knecht Matti), 1 Prolog, 9 tablo.
Yazan: Bertolt Brecht.
Çeviren: Adalet Cimcoz.
Tiyatro: Dormen Tiyatrocu
Müzik: Paul Dessau.
Sahneye koyan: Haldun Dormen.
Dekor: Başar Sabuncu.
Kostüm: Güler Erenyol.

Konu: Sezuan'ın İyi İnsanı" ve "Üç Kuruşluk Opera"dan sonra bu üçüncü Brecht oyunu, hemen bütün Brecht repertuvarı gibi, epik bir sosyal satir. Hitler Almanyasından kaçtığı yıllar, Finlandiyada kaldığı çiftlikte bol bol fin masalı, köy hikâyesi dinleyen yazar, bir köy ağasının traji-komik macerasından toplumcu görüşüne uygun bir oyun çıkarmış: İçip kendinden geçtiği zaman insanlığım bulan, uşağı, hatta çiftliğinde» çalıştırdığı ırgatlarla "canciğer kuzu sarması" olan, onlara bol keseden vaatlerde bulunan, çiftini çubuğunu bile onlarla paylaşmıya kalkan -ve burjuva damadını yerin dibine geçiren- Puntila Ağa ayılır ayılmaz, gene ters, lanet, hattâ zalim bir çiftlik-ağasıdır. Bütün bu "med ve cezir" boyunca çıkarından, fakir işçileri istismar etmekten başka bir şey düşünmeyen ağa ile temsil ettiği sınıf hicvedilir ve "herkesin kendi kendisinin ağası olacağı bir dünya" cennetinin özlemi duyulur.

Oynıyanlar: Erol Keskin (Puntila), Metin Serezli (Matti), Tolga Aşkıner (Ataşe), Nisa Serezli (Eva), Hadi Çaman (Yargıç), Tülin Oral- Güler Kıpçak (Kaçakçı Kadın Emma)), Zeynep Tedü (Eczası Kız), Suzan Uztan (Aşçı Kadın) v.s.

Beğendiğim: Haldun Dormenin, genel olarak, aşırılığa kaçmadan ve melodrama düşmeden- gerçekleştirdiği, derlitoplu sahne düzeni. Erol Keskinin bu düzeni koruyan -belki biraz patırtılı, gürültülü, ama- ifadeli kompozisyonu. Metin ve Nisa Serezlinin ölçülü, nüanslı oyunları ve... Adalet Cimcozun akıcı çevirisi.

Beğenmediğim: Küçük rollerdeki renksizlik, Tolga Aşkınerin, groteskliği yapmacık kalan, Ataşe'si. Şarkı söylemesini bilmeyen ağızlarda, Paul Dessau'ın müziğinin güme gidişi... Yer yer, üzerine fazla basıldığı için, insanı rahatsız eden toplumcu fikirlerin didaktizmi...

Sonuç: Gene de başarılı sayılacak, havasım bulmuş bir Brecht oyunu.

Lütfi AY

Piyes gördüm

Oyun: "Babayiğit" (The Playboy of the Western World), Komedi, 3 perde.

Yazan : J. M. Synge.

Çeviren : Saffet Korkut.

Tiyatro : Devlet Tiyatrosu (Büyük Tiyatro).

Sahneye koyan : Ahmet Evintan.

Dekor - Kostüm : Tarık Levendoğlu.

Işık : Nuri Özakyol.

Konu : İrlanda köylülerinin "saf, iyi, kolay inanan, gürültücü" tabiatını, "garip, hiç duyulmamış işleri başaranları gözlerinde büyütmelerini, hayâllere kapılmak, hayâlleri hakikatmiş gibi görmek eğilimini" anlatmak için sahneye çıkarılmış bir çeşit "acem fıkrası"... Uydurma bir baba kaatilinin kahraman haline getirilmesi, sümsük bir oğlanın çevreden gördüğü bu inanılmaz ilginin etkisiyle hemen bütün yarışma» ları kazanan -ve bütün gönülleri fetheden- bir köy Don Juan'ı olup çıkması...

Oynayanlar : Âli Cengiz Çelenk (Christopher Mahon), Zafer Ergin (İhtiyar Mahon), Coşkun Kara (James Flaherty), Tomris Oğuzalp (Margaret Flaherty), Melek Tartan (Dul Quin), Attila Eldem (Shaw Keogh) v.s.

Beğendiğim : Tomris Oğuzalp ile Coşkun Karanın ve Melek Tartanın dikkati çeken özenli, ölçülü oyunları. Tarık Levendoğlunun, havayı veren, güzel dekoru.

Beğenemediğim : Güzel dramlar verdiği halde, komedide başarılı olduğu pek iddia edilemiyecek Synge'in ne köylümüze, ne kentlimize birşeycikler söyleyen, bütünüyle bize çok "yabancı" kalan bu eserinin seçimindeki isabetsizlik. Evintanın, daha da isabetsiz bir yorumla, eserin renkli ve güldürücü yönlerini olsun değerlendiremeyen, ağır tempolu, yavan sahne düzeni. Fiziğine hiç gitmeyen bir rolde Ali Çelengin -bütün sevimliliğine rağmen- inandırıcı olamıyan "babayiğitliği" ve "Don Juan"lığı... Silik, yerli renkten yoksun kalan bütün öteki tipler...
Sonuç : Ne Devlet Tiyatrosuna, ne seyircisine, ne de sanatçılarına birşey kazandıran, talihsiz bir oyun, boşa giden bir yığın emek.

Naciye FEVZİ

şöhrete ulaşmış, başrolünü oynadığı "Viyana Kanı"yla da uzun bir Amerika turnesinde büyük başarı sağlamıştır.

Viyana Operetinin bu seçkin tem silcilerini dinledikten -ve bizdeki operet temsillerim hatırladıktan sonra, operet çalışmalarımızda bu türün ustası olan avusturyalı dostlarımızdan faydalanmayı neden düşünmediklerini sorumlulardan sormak pek yersiz olmıyacaktır.

Yeni bir istidat

Küçük Tiyatroda oynanmakta olan "Uçurtmanın Zinciri"ni görmeğe gidenler, haftanın bazı akşamlarında, güzel bir sürprizle karşılaşmaktadırlar. Bu sürpriz, oyunun tek kadın kişisi Kezban rolünü Gülcan As ile -ve münavebeylepaylaşan Zeliha Siyavuşoğlunun gösterdiği büyük başarıdır.

Gerçekten de Zeliha Siyavuşoğlu, üstün zekâlı köy çocuğu Ömerin götürüldüğü Amerikada astronotluğa kadar- yükselişinde, sonra -bindiği uzay gemisini köyüne indirecek kadar- doğduğu Anadolu toprağına bağlı kalışında önemli rolü olan Kezbanı, Konservatuvardan henüz çıkmış bir stajyerden umulmayacak bir rahatlık, tazelik, sevimlilik ve inandırıcılıkla yaşatmakta, seyirciler üzerinde olumlu etkiler bırakarak hakli alkışlar toplamaktadır.

Bununla beraber, genç sanatçıyı yakından tanıyanlar, bunun kendileri için şaşılacak bir şey olmadığını, Zeliha Siyavuşoğlunun daha Konservatuvar sıralarında iken güçlü ve çok yönlü bir sahne kaabiliyetine sahibolduğunu isbat ettiğini, geçen Haziran devresi mezuniyet imtihanlarında -"Dünya \ Gözüyle" adlı bir perdelik oyundaki Anne rolüyle kompozisyon rollerinde de dikkati çekmiş olduğunu ve Tiyatro bölümünün yüksek devresini pekiyi dereceyle bitirdiğini, son yıllarda bu devreden mezun olan sayılı kabiliyetler arasında yer aldığım belirtmektedirler.

Zeliha Siyavuşoğlu, ünlü bir sanatçımızın, Opera sahnemizin ilk parlak seslerinden, daha sonra da Tiyatromuzun kompozisvon rollerindeki unutulmaz tipleriyle en beğenilen komedyenlerinden Semiha Berksoyun kızıdır. Bu bakımdan, Zeliha Siyavuşoğlunun "Uçurtmanın Zinciri"ndeki bu ilk başarısını -geleneği olan Batı sahnelerinde çok görüldüğü gibi-, aileden çocuklara intikal eden köklü bir sanat eğitiminin bizde de güzel örnekler vermeğe başladığını gösteren mutlu bir olay saymak gerekir.

Zeliha Siyavuşoğlu
"Dünya gözüyle" bir istidat

Filmcilik

Bondomania

Şu anda Batı ülkelerinin birçok sinemasında "Dr. No", "Goldfinger" veya "From Russia with Love" filmlerinden biri oynamaktadır. Sağ eliyle tuttuğu tabancasını göğsünün soluna bastıran, dudaklarında sadist bir tebessüm taşıyan bir adamın afişleri bu sinemaları süslemektedir. Aynı resmin küçüklerine kitapçı vitrinlerinde, cep kitaplarının üstünde raslanmaktadır. Bu, "Majestelerinin Gizil Servisi"nin ajanlarından James Bond'dur. Ama daha çok, servisteki işareti olan "007" ile tanınır. Baştaki çift sıfır, servisin yalnız belli ajanlarına tanınmış olan "öldürme izni"ni belirtir. Bondomania yalnız sinemada kalmamaktadır. James Bond kostümü, gömlekleri, ayakkabısı, trençkotu, "Goldfinger" işaretli mendil, erkek modasında en son sözdür. Amerikada çocuklar mahzun kalmasın diye "James Bond modeli" pijamalar piyasaya çıkarılmıştır. Markası -çocuklar için olduğundan- "003 1/2"dir. Bir amerikan firması "007" markalı votka imal etmektedir. Amerikan Maliye Bakanlığı, döviz kaybım önlemek için açtığı basın kampanyasında "Goldfinger" filminin ve James Bond'un adını kullanmaktadır. Filmciler, asıl James Bond'la rekabet edebilmek için birbiri ardından sahtelerini piyasaya sürmektedirler: "007" bazı ülkelerde "077". "008" olmuştur. James Bond, James Tont'a çevrilmiştir. Büyük iş yapan filmleri alaya almaktan geri durmayan İtalyan komiği Toto'nun. şimdi bir "Toto James Bond'a karşı" çevirmesi beklenmektedir. "Türk James Bond'u" ise birkaç hafta önce piyasaya çıkmıştır!. Bütün bunlar iki üç yıldır bütün dünyayı saran James Bond salgınının belirtilerinden yalnız bazılarıdır.

Kennedy'nin ettiği

Sinema bu çeşit salgınların yabancısı değildir. "Tarzan"lar, "Mickey"ler, "Judex"ler, "Fantomas"lar... bir devrin seyircisini sürüklemiş, bir devrin modasına yön vermiştir. Ama Bondomania'nın şaşılacak yönü, daha ortada ancak üç film varken -dördüncüsü bu ay piyasaya çıkmıştır- James Bond efsanesinin bütün unsurlarıyla kurulabilmiş olmasıdır.

Herşey Başkan Kennedy'nin bir sözüyle başladı. Gerçi iki yapımcı, Harry Saltzman ile Oubby Broccoli, James Bond romanlarının yazarı Ian Fleming'in başa eserlerinin telif hakkını satın almışlar ve ilk olarak "Dr. No" yu çevirmişlerdi ama, Fleming'in fazla dikkati çekmiyen romanı gibi, "Dr, No" filmi de göze çarpmaksızın oynatılıp duruyordu. Fakat günün birinde Başkan Kennedy, en sevdiği romanlar arasında James Bond'ları da sayınca iş değişti. Fleming'in romanlarının Amerikadaki satışı birdenbire hızlandı, herkes Başkanın çok sevdiği bu romanların ne olduğunu merak ediyordu. Bunun üzerine Saltzman ile Broccoli de sinemada bir James Bond "darbe" si hazırlamağı, tasarladılar. Bir kısmı İstanbulda çevrilen "From Russia with Love - Rusyadan Sevgilerle" bu düşünceyle çevrildi. Filmin ticari başarısı en iyimser tahminleri bile aşıyordu. Arkadan "Goldfinger" bu başarıyı perçinledi. James Bond salgını bütün hızıyla başlamıştı. Fleming'in kenarda köşede kalmışları da dahil bütün James Bond'ları yeniden basılmağa, çeşitli dillere çevrilmeğe başlandı.

Batının yeni kahramanı

Gerçekte şaşılacak olan yön Batı sinemasında bir James Bond salgınının başlaması değil, 1960 yıllarında James Bond'un temsil ettiği bir tipin Batının "kahraman" modeli olarak benimsenmesidir. İlk bakışta herhangi bir casusluk filminin herhangi bir kahramanı gibi görülebilecek olan James Bond, gerçekte XX, yüzyılın ikinci yarısında Batının Doğuyu ne gözle gördüğünü, yahut da görmek istediğini ortaya koymaktadır.

James Bond ilk bakışta Lemmy Cautlon'ların, Mickey Spillane'lerin

karışımı gibi görünmektedir : Gözüpek, tek başına bileğinin gücüyle herşeyi halleden, gerektiği vakit göz kırpmadan adam öldüren, kadınların kendisine dayanamadıkları polis hafiyesi tipi... Ama James Bond bununla kalmamaktadır ve aradaki başkalık sadece Bond'un kullandığı vasıtalardan ileri gelmemektedir. Gerçi Bond'un yukarıda adı sayılanların ve benzerlerinin aklından bile geçmiyen yepyeni, "ultra-modern" vasıtalardan yararlanmaktadır: Atom infilâkinden "laser" ışığına, alev makinesinden sis makinesine, helikopterden Özel yapıda otomobillere kadar.!. Ama bu, işin dış görünüşüdür. Asıl önemli yön, James Bond'un temsil' ettiği dünya görüşü, siyasi tutumu, ahlak anlayışıdır.

Soğuk sava; ürünü

Üç Bond filminin yönetmeni olan Terence Young, Bond'un bu yanını çok güzel belirtiyor: "Bay Bond korkunç bir tiptir, bir sadisttir. Zalim, vahşi bir insandır... SS'lerin yanında olsaydı harikalar yaratırdı. Bana kalırsa, Bay Bond, geri zekâlı biridir."

Bond filmlerinden ortaya çıkan sonuca göre Batının bu yeni kahramanının kişiliği şudur: Bond Batının hizmetinde -daha doğrusu sadece anglosaksonların hizmetinde- olan bir gizli ajandır. Nerede zorbalıkla, şiddetle çözülecek bir mesele varsa, şefleri oraya Bond'u yollarlar. Bond da çok defa aslında ne yaptığının, niçin yaptığının farkında bile olmaksızın bu meseleleri kendine has usullerle "çözer" Her ne hikmetse Bond'un bütün işi gücü doğulularla uğraşmaktır. Bu dogulu bazan bir rustur ("Rusyadan Sevgilerle"), bazan bir çinlidir ("Goldfinger"). Ama Bond bununla kalmamaktadır: Düşmanların büyük çoğunluğu mutlaka beyaz ırkın dışında olanlardır, ya zencidir, ya san ırktandır, ya da melezdir. Böylelikle Bond, bir yandan soğuk savaşı sürdürmektedir, bir yandan Batının Doğu hakkındaki önyargılarını tekrarlamaktadır, bir yandan, da "üstün insan - aşağı insan" görüşünü, yani nazi felsefesini temsil etmektedir. Zaten Bond'un kendi yönetmeninin "SS'lerin yanında olsaydı harikalar yaratırdı" demesi de bundan dolayıdır. Düşmanlarını tabancayla tüfekle, iaser ışığıyla, elektrikle, makineli tüfekle, işkence yaparak öldüren Bond aynı zamanda su katılmamış bir sadisttir. Bond'un cinsiyet anlayışı da öbür tutumlarına uygun düşmektedir: Her macerasında en azından yarım düzine kadınla yatıp saikan Bond filmlerinde teşhirciler, röntgenciler, seviciler, yatak sahneleri, göbek dansları, kadınlar dövüşü birbirini kovalamaktadır. Su katılmamış bîr sadist olduğu kadar su katılmamış bir kadın düşmanı da olan James Bond için kadın güvenilmez, her türlü tehlikeyi getirebilecek, kötülük kaynağı, cinsel isteklerinin kölesi bir yaratıktır ve onunla ancak yatak arkadaşlığı yapılabilir. James Bond filmleriyle rekabete kalkışmak isteyen sinemacılar bu noktada ellerine bir fırsat geçirmişler ve kadınların âhını çıkarmak için beyazperdeye dişi James Bond'lar sürmeğe başlamışlardır. James Bond ne kadar kadın düşmanıysa, bunlar da o kadar erkek düşmanıdırlar .

Bütün bunlar gözönüne alınınca, James Bond tipinin ortaya atılması da, bu tipin 1965 yılında Batının "kahraman" örneği olarak benimsenmesi i de tamamiyle bir tesadüf eseri sayılamaz, James Bond, 1965 Batı dünyasında rahatlığın; refahın, medeni vasıtaların ve teknolojinin sağladığı kolaylıkların sonuna erişmiş insanların dünya görüşünü yansıtmaktadır: Kendilerinin dışında kalan insanlara küçümseyerek, düşmanca bakmak, onlara alabildiğine yabancı kalmak, aşırı ferdiyetçilik, önüne geçilmez bir iç sıkıntısı ve cansıkıntısı, cinsel bakımdan tam bir tatminsizlik, en uc derecesine varmış bir kadın düşmanlığı...

REKLÂMINIZI
GAZETE VE DERGİLERLE
DEĞERLENDİRİN!

BASIN İLÂN KURUMU

YURT İÇİ VE YURT DIŞI REKLÂMLARINIZ İÇİN HİZMETİNİZDEDİR

Genel Müdürlük:
Cağaloğlu, Türkocağı Caddesi No. 1
İstanbul
Telefon: 27 56 00 - 27 56 01
Telgraf adresi: BASINKURUMU

(Basın A: 19933) — 616

Balvit

KUVVET ve ENERJİ
BALI

- Sporcularda
- Çalışan her insanda
- Dimağı yorgunluklarda
- İhtiyarlıkta
- Yorgun iş adamlarında
- Zayıflama rejiminde
- Gençlerde

(AKİS: 621)

HERKES

OKUYOR

PARKER
SUPER Quink

Her nevi kalem için en iyi mürekkep.

Yazarken, dolma kaleminizi temizler.

(İlâncılık: 9496) — 623

HİÇ DÜŞÜNMEYİNİZ!

B4 TR 11T: Transistorlu Fiatı TL. 669,—

L3 TR 26T Transistorlu Fiatı TL. 595,—

B3 TR 31T: Transistorlu, Fiatı TL. 565,—

L4 TR 20T/S: Transistorlu, Fiatı TL. 765.-

TABİATİYLE EN İYİSİ

PHILIPS

Philips size, 10 muhtelif tip transistorlu ve ceryanlı radyo arasından, dileğinize en uygun olanını seçmek imkânını sağlıyor. Bu zengin çeşit arasından yukarda görülen 4 radyoyu, Türkiye'nin her yerinde mevcut 500 Philips bayilinde görüp tecrübe edebilirsiniz.

PHILIPS PARANIZIN EN DEĞERLİ KARŞILIĞI

Yeni DEV çekilişi kaçırmayınız

7 MİLYON	7 MİLYON LİRALIK YENİ DEV ÇEKİLİŞ İÇİN SON PARA YATIRMA TARİHİ	31 ARALIK	60 APARTMAN DAİRESİ 5 adet 100.000 lira 10 adet 50.000 lira 50 adet 10.000 lira 100 adet 5.000 lira 500 adet 1.000 lira *ayrıca* 15.000 adet para ikramiyesi	7 Milyon liralık yeni DEV çekiliş sizlere zenginlik ve refah vaad ediyor. Türkiye İş Bankasında hesap açtırmakta acele ediniz, hesabınız varsa kazanma şansınızı artırmak için tasarruflarınızın tamamını Türkiye İş Bankasına yatırınız.

NOT: *Türkiye İş Bankasının ikramiye çekilişleri halk huzurunda ve tamamen otomatik makinelerle yapılır.*

TÜRKİYE İŞ BANKASI

PARANIZIN... İSTİKBALİNİZİN EMNİYETİDİR

Sınıfını geçen 75 öğrenciye her ay 2 sene müddetle 250 lira burs

Sayın öğrenci; sizde bu ikramiyeyi kazanabilmek için Türkiye Vakıflar Bankasında vadeli en az 500 liralık bir hesap açtırınız.

Türkiye Vakıflar Bankası